

Biblioteca Bucureștilor

4

Aprilie
1999

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

PAN HALIPPA

1883 – 1979

20 de ani de la moarte

utilizarea materialelor reproduse conform căreia împrumutul altor materiale decât programe pe calculator este scutit de plată. Acest lucru este menționat în mod expres în § 18/3: "Împrumutul de filme și alte lucrări audio-vizuale, ca și înregistrările sonore, beneficiază de gratuitate doar în bibliotecile publice care funcționează ca

instituții bugetare". Un exemplu asemănător se găsește în legea din 1993, a dreptului de autor, din Letonia, în § 18 paragraful 2: "Împrumutul pentru public al materialelor publicate este permis fără autorizații din partea autorului și a deținătorului dreptului de autor". Proiectul lituanian al legii dreptului de autor conține un articol asemănător

CECUP: Dreptul de autor și Bibliotecile din Europa Centrală și de Est

Tuula HAAVISTO

Director al Proiectului CECUP

Acesta este primul raport CECUP. CECUP (Central and Eastern European Copyright User Platform/ Platforma Central și Est Europeană a Utilizatorilor de copyright) reprezintă o acțiune concertată, finanțată de Comisia Europeană în cadrul programului "Telematică pentru Biblioteci" și coordonată de EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations). Partenerii sunt zece asociații de biblioteci, din zece țări care au solicitat statutul de membru în Uniunea Europeană.

Raportul se concentrează asupra acelor secțiuni din legislația țărilor central și est europene referitoare la dreptul de autor și care au relevanță în domeniul bibliotecilor. Sursele le-au constituit chiar legislațiile, traduse în limba engleză, precum și răspunsurile la un chestionar trimis asociațiilor de biblioteci. Au mai existat și unele articole în legătură cu acest subiect.

Legislația asupra dreptului de autor evoluează și se revizuieste în majoritatea țărilor central și est europene. Acest raport se bazează pe legile în vigoare în august 1998. În situațiile în care am avut la dispoziție noi proiecte sau alte documente (Bulgaria, Ungaria, Letonia, Lituania) referitoare la preconizatele modificări ale legii, acestea au fost utilizate ca surse secundare.

Au mai fost incluse și elemente selectate din răspunsurile la chestionare și din discuțiile cu persoanele de contact din CECUP, chiar dacă se depășea domeniul studiat. Acestea au fost utilizate pentru a ilustra mai bine situația existentă în țările respective.

În unele cazuri, versiunile în limba engleză ale legii au evidente greșeli de traducere. Termenul de "bibliotecă publică", în special, desemnează adesea toate bibliotecile finanțate public și nu doar bibliotecile publice în sens restrâns (biblioteci locale, orașenești, municipale). Există de asemenea, variații ale termenilor **articol**,

secțiune etc., în special în anexele ce conțin citate din legi. Această situație nu a putut fi evitată.

Vreau să mulțumesc pentru parteneriat asociațiilor de biblioteci și membrilor Grupului de Îndrumare, ca și coordonatorului de proiect, pentru toate eforturile depuse pentru a răspunde ne-număratelor mele întrebări (numele membrilor Grupului de Îndrumare, Barbara etc.)

Contrar opiniei publice, nu e deloc plictisitor să lucrezi în domeniul legislației dreptului de autor. Este extrem de interesant să ai posibilitatea de a compara diferite legi și de a urmări evoluția lor. Pot să afirm că merită să lucrezi cu oameni din țări care își caută un drum nou, propriu.

Helsinki, ianuarie 1999

1. Țările Central și Est Europene și Tratatul internațional

Cadrul internațional pentru dreptul de autor îl constituie dreptul imaterial. Acesta acoperă și cele referitoare la patente, mărci și design industrial și care nu fac obiectul acestui raport. Există câteva acorduri internaționale care reglementează aceste chestiuni. Organizația care își desfășoară activitatea în acest domeniu este WIPO (World Intellectual Property Organization – Organizația Internațională a Proprietății Intellectuale), care este o sub-organizație a Națiunilor Unite. Pentru proiectul CECUP, cele mai importante acorduri WIPO sunt Convenția de la Berna (1886), WIPO Copyright Treaty (1996) și WIPO Performances and Phonograms Treaty (1996). Ultimele două sunt addendum-uri la Convenția de la Berna.

Pentru a oferi un cadru mai general, vă prezentăm datele la care țările central și est europene au devenit parte la Convenția de la Berna, au ratificat Documentul de la Paris (1971) și au semnat WIPO Copyright Treaty și WIPO Performances and Phonograms Treaty. Fiecare țară a ratificat versiunea de la Paris a Convenției

		Convenției
Bulgaria	5 decembrie 1921	Paris: 4 decembrie 1974
Cehia	1928 (1 ianuarie 1993)	Paris: 1 ianuarie 1993
Estonia	9 iunie 1927	Paris: 26 octombrie 1994
Ungaria	14 februarie 1922	Paris: Art.1-21: 10 octombrie 1974 Paris: Art.22-38: 15 decembrie 1972
Letonia	15 mai 1937 (1995)	Paris: 11 august 1995
Lituania	14 decembrie 1994	Paris: 14 dec. 1994 [1]
Polonia	28 ianuarie 1920	Paris: Art.1-21: 22 octombrie 1994 Paris: Art.22-38: 4 august 1990
România	1 ianuarie 1927	Paris: 9 septembrie 1998
Slovacia	1928 (1 ianuarie 1993)	Paris: 1 ianuarie 1993 (1980)
Slovenia	25 iunie 1991	Paris: 25 iunie 1991 [2]

Tabelul 1. Convenția de la Berna pentru Protejarea Lucrărilor Literare și Artistice. Documentul de la Paris (1971). Ratificări, 22 iunie 1998.

În situația în care am avut la dispoziție informații despre ratificarea anterioară, și acestea au fost menționate.

[1] Cu declarația prevăzută în Articolul 33 (2) relativ la Curtea Internațională de Justiție.

[2] Sub rezerva referitoare la dreptul de traducere.

Estonia, Ungaria, România, Slovacia și Slovenia au semnat în septembrie Tratatul WIPO Copyright și Tratatul WIPO Performances and Phonograms, dar nici una dintre țările central și est europene nu l-au ratificat – există doar trei ratificări în toată lumea, la data de 15 iulie 1998. Țările central și est europene au semnat și Acordul TRIPS (1995), inițiat de World Trade Organization (Organizația Mondială de Comerț). Și acest Acord include unele reglementări referitoare la dreptul imaterial. În ceea ce privește dreptul de autor, se face referire, în principal, la textul Convenției de la Berna.

Pe lângă schimbările sociale și politice, în aceste țări legislația privind dreptul de autor a fost una din legile de care s-a ținut seama la negocierile pentru aderarea la UE. Ca urmare, legile referitoare la dreptul de autor au un nivel european corespunzător, cu unele excepții. Legea ungară, revizuită de mai multe ori, există din 1969, dar noua lege este încă în lucru. Un alt exemplu de cadru și idei proprii îl constituie actuala legislație din Lituania, adoptată în 1994. Aceasta este destul de generală și formală. Proiectul unei noi legi a dreptului de autor, care urmează modelul vest european, așteaptă să fie adoptat în Parlament. El diferă în măsura în care elemente noi, cum ar fi protejarea bazei de date sau programele pe computer, au fost incluse ori urmează propria legislație.

Slovenia, Cehia și Slovacia au propria lor linie politică, urmând, în principal, exemplul britanic. Politica lor este ca limitarea reproducerilor să fie exclusă ori foarte limitată, întrucât, practic, orice utilizare este plătită într-o formă sau alta.

În majoritatea țărilor, procesul de revizuire a legii este în curs de desfășurare (vezi cap. 7).

În aceste țări, perioada de tranziție presupune o activitate susținută pentru a se conștientiza importanța legilor privind dreptul de autor și pentru a schimba practicile în acest domeniu. Câteva exemple de mentalitate inconsecventă în cazul bibliotecilor: mulți bibliotecari nu sunt siguri ce legislație se aplică în cazul materialelor provenite din străinătate. De exemplu, există CD-ROM-uri străine echipate cu așa-numitele licențe shrink-wrap (prin deschiderea ambalajului din plastic al CD-ROM-ului devine obligatorie respectarea prevederilor acestei licențe) – dar nu toată lumea știe că licența shrink-wrap este valabilă doar în țările a căror legislație recunoaște acest sistem. Se pare că nu e clar nici faptul că există o deosebire între plățile administrative și taxele impuse de cheltuielile pentru reproducere, de ex. serviciul de copiere.

Legea ungară din 1969 este un exemplu de astfel de gândire în legătură cu dreptul de autor. Excepțiile sunt menționate la modul general. În § 18 bibliotecile au propria lor exceptare pentru

utilizarea materialelor reproduse conform căreia împrumutul altor materiale decât programe pe calculator este scutit de plată. Acest lucru este menționat în mod expres în § 18/3: "Împrumutul de filme și alte lucrări audio-vizuale, ca și înregistrările sonore, beneficiază de gratuitate doar în bibliotecile publice care funcționează ca

instituții bugetare". Un exemplu asemănător se găsește în legea din 1993, a dreptului de autor, din Letonia, în § 18 paragraful 2: "Împrumutul pentru public al materialelor publicate este permis fără autorizații din partea autorului și a deținătorului dreptului de autor". Proiectul lituanian al legii dreptului de autor conține un articol asemănător.

	BG	CZ	ES	HU	LV	LI	PL	RO	SX	SI
Baza de date			Copyr.		Copyr.	Parl.	Copyr.		Copyr.	Copyr.
Protejarea programelor pe computer	'93	DA	92/96 Copyr.	Min.	'93 Copyr.	'96 Parl.	'94 Copyr.	'96	'97 Copyr.	'95 Copyr.
Dreptul de închiriere și împrumut	'51	DA	Nu e lege	Min.	'98 Copyr.		'94 Copyr.	'96	Min.	'95 Copyr.
Transmisii prin satelit	Min.	Min.	Nu e lege	Min.	An?	Parl.	'94 Copyr	'96	An?	'95 Copyr.

Tabelul 2. Anul adoptării și al ultimei revizuirii a legii dreptului de autor și stadiul adoptării legislației în domeniu în țările Central și Est Europene (CEE)

Copyr. = acoperit(ă) parțial sau total de legea dreptului de autor.

Min. sau Parl. = în septembrie 1998 legea sau revizuirea acesteia se afla în lucru la Minister ori la Parlament.

În majoritatea țărilor, ministerul responsabil de legislația în domeniul dreptului de autor este Ministerul Culturii: Bulgaria (BG), Republica Cehă (CZ), Estonia (ES), Lituania (LI), Polonia (PL), România (RO) și Slovacia (SX). În Ungaria (HU) și Letonia (LV), responsabilitățile sunt împărțite între Ministerul Culturii și Ministerul Justiției. În Slovenia, Ministerul Științei și Tehnologiei este însărcinat cu problemele ce țin de dreptul de autor.

3. Situația din fiecare țară

La sfârșitul acestui raport au fost anexate citate din legile privind dreptul de autor în cele zece țări CECUP.

3.1 Bulgaria

Bulgaria a adoptat legea dreptului de autor în 1993 – revizuită în 1998, cu referire, în special, la mijloacele de înregistrare și la remunerare. Ea include prevederi referitoare la protecția legală a programelor pe computer – protecția bazei de date este în curs de pregătire la minister. Întrucât pirateria constituie o problemă extrem de serioasă în Bulgaria, în prezent se procedează la o nouă revizuire în această privință.

Poziția utilizatorilor privați este corespunzătoare. Reproducerea în regim privat este permisă, cu excepția software (programelor) și a design-

ului arhitectural. În practică, bibliotecile multiplică (reproduc) casete și CD-uri pentru clienții lor, percepând doar valoarea de preț a casetei neînregistrată. Pentru uzul intern, reproducerea materialelor în biblioteci este reglementată mult mai strict: ea este permisă doar în mică măsură, în scopuri științifice sau pentru preservarea unor lucrări, excepție făcând software și bazele de date.

3.2 Republica Cehă

În Republica Cehă legea dreptului de autor există din 1965, însă a fost revizuită de mai multe ori, ultima dată în 1996. Au fost incluse reglementări pentru protejarea programelor pe computer și a dreptului de închiriere și împrumut, nu însă și pentru protejarea bazei de date. Noua lege a drepturilor de autor se află la Parlament. Nu dispunem de versiunea în limba engleză a proiectului de lege. Conform legii actuale, orice fel de reproducere se face contracost (vezi capit. 6.3, Reproducerea privată). Plata ce trebuie să compenseze hârtia și alte posibile costuri pe care le implică reproducerea (copierea/multiplicarea) se efectuează ca și în cazul perceperii sumelor pentru casetele video și audio, la fel ca în multe alte țări.

3.3 Estonia

Legea dreptului de autor există din 1992. Ea a fost revizuită în 1996, dar numai în ceea ce

privește numele ministerelor responsabile care s-au schimbat. În privința duratei stabilite pentru (dreptul de autor/reproducere) copyright, aceasta a rămas de 50 de ani.

Această lege este foarte detaliată și exactă și, ca urmare, complicată într-o oarecare măsură. Restricțiile privind reproducerea/multiplicarea privată se limitează la anumite tipuri de media precum și la aspecte comerciale, însă ele sunt clare și logice. Există, de asemenea, dispoziții explicite în privința utilizării și reproducerii înregistrărilor audio, video și audiovizuale în scopuri private. Dreptul de reproducere acordat bibliotecilor este limitat la aspecte necomerciale și pentru înlocuirea unui document pierdut, distrus sau mutilat.

3.4 Ungaria

În Ungaria, legea dreptului de autor există din 1969, dar a fost revizuită de mai multe ori, în 1983, 1988 și, ultima dată, în 1994. Legea are două părți: Documentul în sine și Norma de aplicare. În privința structurii și a conținutului, ea aparține perioadei mai îndepărtate. Legea oferă un cadru general și exonerări generoase pentru utilizatori. În formularea dreptului de autor și a elementelor implicate de acesta, spiritul legii se concentrează, în general, mai mult asupra drepturilor morale decât a celor economice. Această lege are în vedere înregistrările audio, dar nu și pe cele video.

Noua lege este în lucru. În grupul de lucru se află și un reprezentant al Asociației Bibliotecarilor Unguri. Rezoluția guvernului referitoare la noua lege este redată în capitolul 7.

3.5 Letonia

Legea dreptului de autor din Letonia datează din 1993 iar noul proiect s-a aflat în discuția Parlamentului în toamna anului 1998. Bibliotecile au criticat legea din 1993 pe motiv că nu e suficient de clară (Maulina 1998), deși în comparație cu legile dreptului de autor din multe alte țări central și est europene, aceasta pare să fie mai puțin ambiguă.

3.6 Lituania

Legea dreptului de autor din 1994 și legea din 1996 pentru protejarea bazelor de date și a programelor pentru computer vor fi îmbinate, rezultând o lege comună. Legea din 1994 este foarte generală și are multe lipsuri. De exemplu, nu există nici o reglementare referitoare la limita până la care se poate merge cu diseminarea, ceea ce este în interesul atât al bibliotecilor cât și al librăriilor.

Proiectul a fost discutat în Parlament încă

din vara lui 1998 dar nu se poate estima data când va fi adoptat. Proiectul de lege a fost utilizat ca sursă în acest raport. Este important de menționat că, în acest proiect de lege, este permisă reproducerea doar a unui singur exemplar, pentru uz privat. În biblioteci, acest lucru ar putea crea probleme atunci când transmiterea prin fax a două copii nu poate fi evitată.

3.7 Polonia

Drozdowska comentează asupra presiunilor legate de noua lege: pe lângă faptul că trebuia dat un răspuns la provocările noilor tehnologii, revizuirea era, în mod foarte clar, impusă de accesul la negocierile cu Uniunea Europeană, directivele UE referitoare la legea dreptului de autor fiind adoptate (exceptând durata copyright-ului care a rămas 50 de ani).

În partea introductivă se susține puternic spiritul economiei de piață în domeniul proprietății intelectuale, cu toate că și echilibrul între dreptul proprietarilor (posesorilor) și al utilizatorilor este menționat ca obiectiv. În practică, din punctul de vedere al utilizatorilor, legea dreptului de autor, în Polonia, este destul de clară și permisivă. Singura sursă de confuzie ar putea fi între bibliotecile din cercetare și centrele de cercetare și informare tehnică – primele având drepturi mai mari decât ultimele în ceea ce privește reproducerea (compară § 22/2 și § 30).

3.8 România

România a adoptat actuala lege a drepturilor de autor în 1996. Ea urmează principiile de bază general europene ale legislației în domeniu. În ceea ce privește bibliotecile, există unele excepții interesante: de ex., înregistrările audiovizuale și audio nu pot fi împrumutate timp de șase luni după data publicării (apariției) lor. Limitarea drepturilor de autor pentru a garanta accesul la informare al nevăzătorilor și altor persoane cu handicap, a fost transferată instituțiilor și legată de procesul educativ. § 33(1)c precizează: [se permite] "... utilizarea unor articole izolate sau a unor scurte fragmente... în procesul de învățământ și în cadrul instituțiilor de educație publică sau de protecție socială..."

3.9 Slovacia

În comparație cu orice altă lege europeană, legea adoptată în 1997 este în mod clar în favoarea drepturilor autorilor. Ea a fost supusă dezbaterii publice, iar bibliotecarii și-au adus și ei contribuția. Chiar și vânzarea și împrumutul cărților și al altor materiale tipărite constituie un aspect care implică dreptul de proprietate. Utilizarea de orice fel respectă dreptul exclusiv al autorului. După

alegerile parlamentare din toamna anului 1998, este de așteptat o revizuire a acestei legi.

3.10 Slovenia

În legea drepturilor de autor, din 1995, Slovenia a adoptat principiile britanice. Practic, se plătește orice formă de utilizare a lucrărilor, chiar și copierea, iar sistemul de taxare și de colectare este cuprinzător și reglementat în detaliu.

Slovenia nu și-a planificat revizuirea acestei legi.

4. Lucrări protejate și durata protecției

Domeniul constituit din lucrările protejate rezultă, parțial, direct din tratatele internaționale. WIPO precizează: "Obiectul discuției în materie de copyright este, de regulă, descris ca fiind: lucrări literare și artistice, mai precis, creații originale din domeniile literaturii și artelor. Forma sub care sunt exprimate aceste lucrări o pot constitui cuvintele, simbolurile, muzica, pictura, obiectele tridimensionale sau combinații ale acestora (precum în cazul Operei sau al cinematografiei). Practic, toate legislațiile naționale referitoare la copyright (dreptul de autor) sprijină protejarea următoarelor categorii de lucrări: lucrări literare și științifice; lucrări muzicale; lucrări coreografice; lucrări artistice; lucrări fotografice; hărți și desene tehnice; lucrări audio-vizuale (denumite anterior filme sau lucrări cinematografice)".

WIPO menționează și alte câteva categorii ce ar putea fi protejate: "programe computerizate, lucrări de artă aplicată, lucrări derivate (traduceri, adaptări), compilații de lucrări și simple date (baze de date), colecții care, prin modalitatea de selectare și aranjare a materialelor/conținutului, se constituie în creații intelectuale".

Există diferențe în exprimarea acestor obiective în textul legii. În Bulgaria, dar mai ales în Estonia, lista lucrărilor ce pot fi reproduse este foarte detaliată. Total opus, legea din Lituania, din 1994, menționează categorii largi și generale, ceea ce ar putea ridica probleme în cazul unor situații conflictuale. Însă versiunea noului proiect al legii dreptului de autor din Lituania va acoperi o listă mult mai detaliată.

Dreptul de autor nu se referă la idei și concepte cu caracter general, la acte normative ale organismelor guvernamentale, cum ar fi legile și la hotărâri ale Curții de Justiție, la folclor, știri, informații și date. De asemenea, simbolurile oficiale, limbajele de programare și algoritmii care nu au legătură cu programele utilizate pentru crearea de noi programe pentru calculator, nu se

află sub incidența legii dreptului de autor. În Ungaria, România, Slovacia și Slovenia, durata protecției este de 70 ani, așa cum se cere și în directiva UE. În Bulgaria, Cehia, Estonia și Polonia, ca și în Letonia și Lituania, această schimbare urmează să aibă loc. Ea este inclusă în proiectele lor de lege revizuite.

5. Testul în trei trepte

În majoritatea cazurilor este vorba despre versiunea testului în trei trepte al Convenției de la Berna în privința legislației dreptului de autor. Principalele trei condiții ale acestui test sunt, ca reproducerea:

- să fie făcută în anumite cazuri speciale;
- să nu vină în conflict cu utilizarea normală a lucrării;
- să nu prejudicieze interesele legitime ale autorului.

Acest lucru poate fi inserat în primul articol din capitolul referitor la limitarea dreptului de reproducere. Acesta este cazul Ungariei (§ 18/1), Poloniei (§ 34), României (§ 33, 34) și Sloveniei (§ 46). În Letonia, este inclus, într-o formă sau alta, în articolele (§ 17-20). În legislațiile din Cehia și Lituania (1994) acest test nu se evidențiază în mod clar.

6. Baza legală pentru utilizarea de către bibliotecă a documentelor reproduse și alte câteva caracteristici ale legislației dreptului de autor în Europa Centrală și de Est

Referințe: vezi la sfârșitul acestui raport legile referitoare la copyright, din cele zece țări asociate UE.

Atenție: În special în capitolele 6.1 și 6.2, formularea "bibliotecă publică" se referă la toate bibliotecile finanțate public, nu doar bibliotecile locale.

6.1 Împrumutul

În legislație, există diferite modalități de legitimare a activității bibliotecare. Pe de o parte, există dreptul la informare și libertatea de exprimare garantate în Constituții. Pe de altă parte, legislația privind drepturile de autor arată, practic, limitele acțiunilor permise. Uneori, împrumutul documentelor de bibliotecă are la bază vânzarea sau alt document de distribuie a lucrărilor publicate, prin care se epuizează dreptul exclusiv al autorului de diseminare a lucrărilor. Se permite bibliotecilor să împrumute documente, cel puțin materiale tipărite. Soluțiile diferă în privința documentelor audio, video și audio-vizuale, precum și a programelor computerizate și a bazelor de date, unde restricția este mai mare decât în

cazul materialelor tipărite. De obicei, există un sistem de plată, având o bază legală, cel puțin în privința materialelor netipărite, în special înregistrări muzicale și video (vezi capit. 6.4). Sumele se colectează prin includerea unei taxe suplimentare în prețul casetelor audio și video, neînregistrate. Sistemul este gestionat de niște societăți de colectare ce funcționează în baza unor legi și autorizate de ministere. Pentru materialele tipărite, un sistem excepțional este cel din Republica Cehă și din Slovacia:

În legislațiile cehă, ungară, lituaniană și română nu există nici o prevedere referitoare la epuizarea drepturilor de diseminare. Acest lucru afectează atât bibliotecile cât și pe vânzătorii de cărți.

Un model alternativ (sau, în multe cazuri, paralel) este de a insera în lege o clauză referitoare la dreptul de împrumut al bibliotecilor. În Cehia, Ungaria, Letonia, Polonia, România, Slovacia și Slovenia acest drept de împrumut este menționat în legea dreptului de autor. În Ungaria, legea din 1969, § 18 precizează: "(2) Împrumutul copiilor lucrărilor – exceptând programele computerizate și respectând limitele prevăzute în subsecțiunea 3 – este gratuit. (3) Împrumutul copiilor de materiale filmate și ale lucrărilor audio-vizuale, ca și al lucrărilor prezentate sub forma înregistrărilor sonore este gratuit numai în bibliotecile publice care funcționează ca instituții bugetare".

§ 17/2 din legea letonă a dreptului de autor stipulează: "Împrumutul public al lucrărilor publicate este permis fără aprobarea autorului sau a deținătorului de copyright".

Așa cum s-a menționat, în legea lituaniană din 1994 nu se face nici o referire la dreptul de diseminare și nici la împrumutul public. Această situație se va schimba odată cu noua lege a dreptului de autor. În § 16/4 din proiect se spune: "Dreptul de a încasa o plată echitabilă [...] nu se aplică în cazurile în care împrumutul copiilor unor lucrări se face în scopul utilizării publice, prin intermediul bibliotecilor".

În România, există o perioadă de șase luni după publicarea înregistrărilor sonore și audio-vizuale, în care împrumutul bibliotecar nu este permis (§18/5).

În Slovacia, distribuirea unei lucrări, după ce aceasta a fost pusă în vânzare, a găsit o rezolvare specială. Conform § 20/3 din Regulamentul privind dreptul de autor: "Dreptul autorului sau al deținătorului de drepturi de a autoriza împrumutul lucrării originale [...] sau al copiei acesteia nu

încetează odată cu vânzarea sau orice altă formă de diseminare a lucrării sau a copiilor acesteia pe teritoriul Republicii Slovacie". Aceasta înseamnă că diseminarea oricărei lucrări, inclusiv cărți și alte materiale tipărite, trebuie convenită între biblioteci și deținătorii dreptului de proprietate.

6.2 Reproducerea de către biblioteci

Una din excepțiile importante în favoarea bibliotecilor este dreptul lor de a reproduce materiale. Acest lucru este necesar în situațiile în care documentul nu mai poate fi găsit pe piață sau când trebuie făcute copii de rezervă, în special în bibliotecile în care există obligativitatea depozitării pe termen lung, cum este cazul bibliotecilor naționale. Scanarea digitală poate constitui, de asemenea, o problemă, ea fiind permisă sau interzisă în funcție de legislație. În cazul în care scanarea digitală este legală, nu e clar dacă o copie poate fi arhivată. În oricare dintre legile actuale privind dreptul de autor, e greu de găsit răspuns la cele două probleme menționate anterior – acest aspect nu a fost luat în considerare atunci când au fost formulate textele de lege.

În țările central și est europene, limita dintre reproducerea privată și aceea a bibliotecilor diferă de cea a țărilor din UE. Aparatele de copiat sunt folosite doar în cazuri rare; bibliotecile au o experiență nefericită, de ex. aparate avariate, hârtie sustrasă etc. În locul utilizării copiatoarelor în regim de autoservire, personalul bibliotecar efectuează operațiunea de copiere/reproducere conform solicitărilor utilizatorilor. De acest lucru trebuie să se țină seama la formularea legii.

Legea din Letonia (1993) este un bun exemplu de formulare a acestui aspect (§20/1): "Dacă se respectă condiția ca reproducerea lucrării să nu prejudicieze utilizarea normală a lucrării și să nu încalce în mod nejustificat interesele legitime ale autorului, atunci orice bibliotecă sau arhivă ale cărei activități nu aduc – direct sau indirect – profit, poate să realizeze o singură copie a lucrării, folosind mijloacele de reproducere fără autorizație de la autori sau de la deținătorii drepturilor de autor, în următoarele situații: 1) când lucrarea reprodușă este un articol publicat sau altă lucrare de dimensiuni reduse sau un scurt extras dintr-o scriere, cu sau fără ilustrații, și când scopul reproducerii este de a satisface solicitarea unei persoane, anticipând că reproducerea va fi utilizată doar în scopul studierii, consultării sau cercetării iar reproducerea respectivă constituie un fapt izolat care, dacă se repetă, are loc în situații izolate și distincte; 2) când copierea/ (reprodu-

cerea) se face pentru propriile colecții ale bibliotecii”.

Un alt exemplu poate fi luat din România [§ 33 (1) d]: “reproducerea unor scurte extrase din lucrări pentru informare sau cercetare în cadrul bibliotecilor, muzeelor, arhivelor de film, arhivelor sonore, arhivelor culturale sau științifice din instituțiile publice non-profit”.

În Estonia (§ 20/1,2) și Letonia (§ 20), în anumite circumstanțe, când un exemplar este pierdut, deteriorat sau în pericolul de a fi distrus, este permisă reproducerea unei singure copii a lucrării depozitată în colecția permanentă a bibliotecii, arhivei sau muzeului. Reproducerea nu poate fi făcută în scopuri comerciale sau atunci când documentul poate fi găsit pe piață. Ungurii beneficiază de importante drepturi în ceea ce privește reproducerea, atât timp cât prezenta lege este în vigoare: reproducerea unei publicații este, în general, permisă dacă nu se urmăresc scopuri comerciale și dacă nu sunt încălcate interesele legitime ale autorilor. Conform rezoluției guvernului ungar din 1997, noua lege a dreptului de autor trebuie să clarifice faptul că reproducerea (multiplicarea) trebuie extinsă și la stocul temporar de date electronice și la producția de lucrări transferate prin rețeaua computerizată, sub o formă fizică.

Legea lituaniană din 1994 spune foarte concis: § 532/8 “se permite reproducerea în bibliotecă a unor scurte pasaje din cărți și a articolelor publicate în periodice, în scopuri științifice și educative, non-profit”. Conform proiectului de lege lituanian, bibliotecile vor dobândi aceleași drepturi de multiplicare ca și vecinii lor letoni.

În Polonia (§ 28/2) bibliotecile pot face o singură copie a lucrărilor epuizate de pe piață, pentru a asigura accesul la colecțiile lor, la fel ca în Slovacia (§ 24) și România (§ 33/1d). În Slovacia și în România nu există prevederea că lucrarea trebuie să fi fost epuizată.

În Slovenia sunt permise max. trei copii, pentru uz intern, cu condiția ca reproducerea să se fi făcut după un exemplar aparținând bibliotecii interesate. Cu toate acestea, o carte nu poate fi reproducă integral decât după cel puțin doi ani de la ultima ei publicare. Este interzisă reproducerea edițiilor grafice ale partiturilor muzicale, a bazelor de date și a programelor computerizate. O ediție grafică a unei partituri muzicale poate fi copiată de mână.

6.3 Reproducerea (multiplicarea) pentru uz personal

În domeniul legislației dreptului de autor, variantele în formularea libertății de multiplicare (copiere) pentru uz personal, sunt notabile. Ele pot afecta, spre exemplu, dreptul bibliotecii de a efectua un împrumut, prin fax: din moment ce este permisă doar o singură copie, transmiterea prin fax – în cadrul schimbului interbibliotecar – poate fi considerată ilegală, întrucât sunt necesare două copii. Dacă în legislația engleză, cel puțin, termenul “o copie” este vag definit, în legislațiile cehă, ungară, letonă și slovacă el este menționat în mod explicit. În viitor, acest lucru va constitui o problemă în Letonia și Lituania, dacă proiectul legii dreptului de autor va fi adoptat fără modificări. În Slovenia sunt permise, în mod explicit, trei copii. În cazul Lituaniei și al Letoniei, restricția la o singură copie se referă la posibilitatea bibliotecii de a multiplica (copia) pentru un client.

În continuare sunt menționate doar cazurile care prezintă importanță pentru bibliotecă. (A fost exclusă reproducerea din domeniul arhitecturii, de exemplu).

În Bulgaria este permisă reproducerea, pentru uz personal, a lucrărilor publicate, excepție făcând programele computerizate. Legea permite, de asemenea, bibliotecilor să facă trei copii pentru utilizatori. Aceasta este practica, în special în domeniul muzicii, unde se percepe de la client doar prețul casetei neînregistrate. În Cehia, pentru uz personal, se poate face o copie a unei lucrări publice (§ 15/2), exceptând programele computerizate. În mod special, în Cehia (§ 13/3) ca și în Slovacia (§ 20/4) și Slovenia (§ 37), există un sistem de plată pentru exemplarele multiplicat; acesta a fost preluat de la producătorii și importatorii de materiale și echipamente de multiplicare grafică. În Cehia a fost emisă o hotărâre a Tribunalului conform căreia o entitate legală (club/asociație a salariaților) are permisiunea de a efectua copii (reproduceri) pentru uz personal, fără a se urmări scopuri economice. În Estonia (§ 18), copierea pentru uzul privat este, în esență, permisă, dar zona prohibită este mai cuprinzătoare: sunt excluse programele computerizate și bazele de date. În legea ungară din 1969 (§ 18/1) ca și în Letonia (§ 17/1,3) și România (§ 34/1), reproducerea în scop privat este permisă cu condiția să nu fie comercializată, să nu aducă profit și să nu încalce interesele legitime ale autorului. În Ungaria, programele computerizate și

bazele de date nu sunt excluse – aceasta conform prezentei legi, revizuită ultima dată în 1994. Letonia nu acceptă copierea programelor computerizate și a bazelor de date. Legislațiile lituaniană (1994/ § 533) și polonă (§ 23) sunt foarte permissive în privința reproducerilor pentru uz privat. În Lituania, odată cu noua lege, această situație se va schimba. Conform proiectului, este permisă “o copie făcută de o persoană fizică, exclusiv în scop personal”. Sunt excluse lucrările audio-vizuale, fonograme, cărți (reproduse integral sau mare parte din conținutul lor), exemplare ale lucrărilor muzicale în formă grafică, programe computerizate și baze de date.

În legea slovacă, reproducerea de către o persoană fizică, în scop personal, a unei lucrări publicate, este practic exclusă. Este interzisă reproducerea unor lucrări literare, cartografice sau muzicale ori a unor părți substanțiale din acestea, prin intermediul computerului și al dispozitivelor de reproducere grafică sau orice altă modalitate de reproducere “care ar veni în conflict cu utilizarea corectă a lucrării sau ar stânjeni interesele autorului lucrării sau ale altor deținători de drepturi”. (§ 20) Și o persoană particulară slovenă este supusă unor restricții serioase: stipulațiile sunt, practic, aceleași cu cele descrise în subcapitolul referitor la reproducerea realizată în bibliotecă. În plus, pentru persoanele particulare există condiția explicită conform căreia copiile executate de acestea nu pot fi puse la dispoziția publicului (§ 50).

6.4 Compensarea pentru reproducerea în scopuri personale a materialelor audio, video și audio-vizuale

Pentru reproducerea în scop personal a materialelor audio, video și/sau audio-vizuale, în toate țările CECUP – cu excepția Lituaniei – s-a recurs la obligația achitării unor sume pentru casetele neînregistrate și/sau echipamentele audio-video. În Ungaria, compensarea prin plată se referă numai la înregistrările audio. Și în proiectul de lege din Lituania este prevăzut acest sistem. Sumele de bani colectate sunt administrate și distribuite de către organizații acceptate de ministerul de resort. După cum s-a menționat anterior, legile din Cehia, Slovacia și Slovenia le impun obligații de plată nu numai producătorilor și importatorilor de casete și echipamente audio, video și audio-vizuale ci și celor de aparatură și tehnologie de reproducere grafică ce permit copierea pe hârtie și alte suporturi materiale.

6.5 Scutiri pentru educație și cercetare și pentru nevăzători

În principiu, toate legile referitoare la dreptul de autor (copyright) permit, într-o formă sau alta, reproducerea de citate (extrase) în scopuri științifice, educaționale și de cercetare, în măsura în care acest lucru se justifică. Unele legi menționează chiar și școala ca fiind inclusă printre instituțiile protejate social. (vezi 3.8) În Ungaria, legea referitoare la dreptul de reproducere poate fi interpretată ca incluzând și reproducerea (copierea) pentru persoanele cu handicap vizual – însă, chiar în acest moment, Ungaria este una din țările în care este în curs o revizuire substanțială a legii. Cei care menționează această scutire se referă, în special, la nevăzători, și nu la persoanele cu dificultăți funcționale la lectură. Textul unor legi face referire la metoda Braille sau la alte metode similare de reproducere. Există legi care stipulează că documentele Braille ori similare, pentru necesități ale nevăzătorilor, sunt supuse legislației drepturilor de autor.

6.6 Protecția programelor computerizate și a bazelor de date

În majoritatea legilor drepturilor de autor din țările Central și Est Europene au fost incluse directivele UE încă din momentul adoptării lor. În legislațiile cehă, polonă și slovacă este înscrisă protejarea programelor computerizate, conform directivei UE din 1991. Directiva referitoare la baza de date a fost adoptată abia în 1997 și, prin urmare, urmează să fie inclusă în viitoarele versiuni ale legilor privind dreptul de autor. În toamna anului 1998, ea a fost inclusă în legislația slovacă. De asemenea, a fost adoptată și în noile proiecte de lege din Letonia și din Lituania.

7. Reînnoirea legislației dreptului de autor

În majoritatea țărilor, legislația referitoare la copyright este într-un proces continuu de revizuire. Aceasta, pe de o parte, ca rezultat al evoluției tehnologice și, pe de altă parte, ca o exigență a UE. Cele cinci directive ale UE în legătură cu drepturile de autor trebuie să fie adoptate de legislațiile naționale. În toate aceste țări, pirateria constituie o problemă serioasă și, pentru stăvilirea ei prin mijloace legislative, se depun eforturi importante.

Prin urmare, și acest raport nu poate fi decât o sinteză valabilă pentru situația existentă în toamna anului 1998. Pe de altă parte, studiarea versiunilor vechi, noi, și a celor viitoare asupra legislației, precum și a diferitelor rezoluții

guvernamentale, arată clar punctul din care legislația țărilor central și est europene se îndreaptă și evoluează către politica Europei Occidentale. Cu câtva timp în urmă, drepturile de care beneficiau bibliotecile și utilizatorii privați erau, în general, mai largi.

Directiva UE referitoare la copyright, al cărei proiect a fost publicat în decembrie 1997 și care, de atunci, este supus unor dezbateri permanente în Europa, va avea un impact puternic și asupra țărilor Central și Est Europene. În aceste țări, discuțiile asupra proiectului par a fi ocazionale. Se așteaptă luarea unor decizii.

Două exemplificări ale obiectivelor revizuirii legislației:

În Ungaria, hotărârea guvernului din 1997 exprimă principiul reformulării legii dreptului de autor – acest fapt putând constitui trăsătura comună pentru toate procesele în curs de desfășurare în țările C & EE în toamna lui 1998: concordanța cu obligațiile internaționale existente și, în special, cu Comunitatea Europeană:

- a răspunde provocărilor tehnologice (tehnologia digitală și telecomunicații);
- echilibru între deținătorii drepturilor de autor și public;
- consolidarea dreptului de autor într-un mod cât mai adecvat cu putință.

În Bulgaria, obiectivele reformulării legislației dreptului de autor și a drepturilor conexe sunt:

- extinderea de la 50 la 70 de ani a termenului de protejare a drepturilor de autor;
- introducerea unei noi categorii de drepturi conexe cu referire la producătorii de filme;
- puteri legale mai mari pentru societățile care administrează drepturi de autor colective;
- introducerea unor prevederi pentru utilizarea instalațiilor de decodare prin satelit;
- lărgirea drepturilor legale de protecție civilă prin instituirea unor compensații legale civile cu scopul de a confisca profitul obținut de companiile pirat prin încălcarea drepturilor de autor și de a compensa, astfel, daunele suportate de deținătorul drepturilor de autor.

Din lucrarea referitoare la copyright, elaborată de către Bulgaria, rezultă lupta care se duce împotriva pirateriei. Conform Oficiului de Copyright al Ministerului Culturii, legislația va include dispoziții precise, de ordin tehnic, în legătură cu controlul casetelor.

Doi juriști cehi, Dr. Martin Bohacek și Zbynek Loeb, au prezentat situația din Republica

Cehă.

8. Impactul bibliotecii asupra Legii dreptului de autor

În țările central și est europene (C&EE), bibliotecile nu au fost menționate ca parte în chestiunile referitoare la copyright. Sunt puține cazurile în care bibliotecile au fost consultate în legătură cu legea dreptului de autor. Există câteva excepții: în Ungaria, Asociația Bibliotecilor are un reprezentant în grupul de lucru care elaborează noua lege. În Lituania, Departamentul Bibliotecii din cadrul Ministerului Culturii i s-a cerut să se pronunțe în legătură cu legea dreptului de autor. În Letonia, Asociația Bibliotecilor și-a precizat poziția atât față de Ministerul Culturii cât și față de Comisia pentru cultură și educație, din Parlament. În Estonia, bibliotecarii așteaptă o ocazie pentru a-și exprima opinia. Rezultatele pozitive ale unor astfel de contacte se pot vedea în textele proiectelor de lege.

Menționarea părților ce au fost consultate, în cadrul procesului legislativ, arată că acestea au fost, în principal, deținătorii drepturilor și, foarte frecvent, legislația echivalentă din alte țări. Un comentariu primit de la una din aceste țări indică faptul că modul în care s-a scris noua legislație după 1990 a fost de a copia direct contracte internaționale și directive ale UE fără vreo adaptare la situația națională. Acest lucru este valabil și cu referire la legea drepturilor de autor, din țara respectivă.

La fel de adevărat este și faptul că asociațiile de biblioteci sau reprezentanții bibliotecilor în ministere nu au fost întotdeauna activi în a influența aceste legi.

9. Au existat unele negocieri privind, mai ales, modalitatea de plată pentru utilizarea materialelor de către biblioteci. În Slovenia, partener de negociere a fost o societate din domeniul muzical. În Republica Cehă contractul s-a încheiat cu societăți colectoare de fonduri reprezentând domeniile muzical și literar, ca și interpreți și producători de fonograme. Asociația bibliotecilor, SKIP, raportează experiențe pozitive în legătură cu un astfel de acord. Ungurii au antamat negocieri privind nivelul de remunerare. O problemă comună pare să fie aceea că societățile colectoare sunt recent înființate și fără experiență. Ele nu sunt încă niște parteneri foarte stabili de negocieri – societățile din domeniul muzical făcând excepție.

Când vorbim despre parteneri de discuții în legătură cu dreptul de autor, trebuie amintit faptul

că, tradițional, grupul cel mai puternic al deținătorilor de drepturi îl constituie autorii. În prezent, când autorii apar tot mai frecvent în prim plan, pătrunderea în tabăra deținătorilor de drepturi nu e scutită de conflicte.

Ocazional, au existat și alte forme de cooperare cu editorii. De ex., în Bulgaria, bibliotecile și editurile au purtat negocieri în legătură cu noua lege a depozitului legal. Recent, printr-un efort comun, Centrul Bibliografic Național, Biblioteca Națională, Centrul de cărți și Ministerul Culturii, au realizat un CD-ROM al cărților tipărite. Evident că astfel de contacte și cooperare înlesnesc discutarea unor chestiuni mai dificile, cum ar fi și legea dreptului de autor.

10. Pregătirea în domeniul dreptului de autor

Acest fapt este vizibil și în cazul bibliotecilor care își însușesc cunoștințe legate de copyright. Au existat puține cursuri despre copyright destinate bibliotecarilor, însă problema în discuție a fost inclusă în programele unor conferințe, în special în țările baltice. Bibliotecarii s-au mai putut familiariza cu această chestiune în cadrul contactelor și întâlnirilor internaționale.

În 1996, Consiliul Britanic a organizat un curs de copyright pentru Asociația Bibliotecilor din Ungaria. Au fost 40 de participanți.

Încă din 1970, Universitatea din Vilnius a inițiat un curs intitulat "Legea Proprietății Intelectuale", în cadrul programelor pentru studenții în biblioteconomie și știința informării. Legea dreptului de autor este inclusă (1-2 prelegeri) și în cursurile de legislație de la unele universități unde se predă biblioteconomie și știința informării. În Lituania, cel puțin, Fundația Soros i-a inițiat pe editorii în probleme de copyright.

11. Probleme de copyright constatate în biblioteci

Răspunzând la un chestionar, asociațiile de biblioteci au particularizat problemele cu care se confruntă bibliotecarii în ceea ce privește dreptul de autor. Problema cea mai frecventă menționată a fost reproducerea (copierea) în cadrul instituției bibliotecare (ES, CZ, HU, LV, LI, PL): Ce gen de reproducere și în ce scop este permisă? Cine poate efectua reproducere, clientul sau bibliotecarul pentru client? Este legal ca clientul să plătească cheltuielile administrative, cum ar fi copierea (multiplicarea) și costul hârtiei? Unele răspunsuri (BG, ES, HU) au menționat și copierea bazelor de date existente în biblioteci. Problemele speciale

din Slovenia au fost arătate anterior.

Conform răspunsurilor la chestionar, problemele reale în legătură cu drepturile de autor s-au ivit, în special, în bibliotecile naționale și în cele [ale instituțiilor] de cercetare. În unele țări (BG, HU), granița dintre utilizarea legală și cea ilegală a materialelor audiovizuale constituie o problemă. În Lituania, există temeri în legătură cu documentele electronice. În Estonia există deja cazuri în care documente electronice – diseminate de către biblioteci – au fost folosite de clienți pentru a-și crea propria bază locală de date. Din Slovenia se raportează că lipsa unor societăți colectoare adecvate creează probleme bibliotecilor care nu au un partener de negociere.

12. Chestiuni arzătoare de copyright în dezbateră publică

În țările C & EE, dintre toate problemele legate de drepturile de autor, pirateria este tema numărul unu dezbătută de mijloacele de informare în masă. Alte teme aflate în discuție se concentrează, de asemenea, asupra deținătorilor de drepturi de autor: drepturile autorilor și ale reproducătorilor, dreptul de reproducere (multiplicare) a informațiilor electronice sau geografice (hărți) sau comunicarea plăților pentru reproducerea muzicale au fost de asemenea menționate. Numai Slovacia a anunțat că nu există nici o dezbateră publică pe această temă, ceea ce este de înțeles. În Slovenia, unde Internet-ul se utilizează pe scară largă, au început deja discuțiile în legătură cu reproducerea privată (pentru uz personal) a documentelor electronice.

În toate aceste țări, cei mai activi în lupta împotriva pirateriei sunt muzicienii: de ex., în Letonia, anual, are loc în luna septembrie un concert "Rock împotriva pirateriei". Dezbaterile publice, ca și presiunea internațională, au dat rezultate: în cadrul proceselor de revizuire a legislației, în majoritatea cazurilor, lupta împotriva pirateriei constituie unul din obiectivele esențiale.

13. Licențe / (Autorizații)

Licențele, contractele cu producătorii din domeniul materialelor electronice, sunt o problemă de dată recentă. Doar cehii au o tradiție mai îndelungată în domeniul negocierilor cu societățile colectoare, dar aceasta se referă la utilizarea altor tipuri de materiale de bibliotecă.

În Slovacia, au început negocieri preliminare în legătură cu materialele electronice din biblioteci.

Mulți bibliotecari au luat cunoștință, de ex., cu modalitatea americană de includere a licențelor

în supracoperta CD-ROM-urilor. Se pare că nu toată lumea știe că acest tip de licență este valabil în alte țări numai în cazul în care licența (sus) menționată este recunoscută de legislația dreptului de autor din propria țară. Este clar că bibliotecarii

din țările Central și Est Europene, ca și colegii lor din Vest, trebuie să fie instruiți în acest domeniu.

Traducere de Aura Constandache

Dreptul de autor și Convenția de la Berna Organizația Mondială a Proprietății Intellectuale

Organizația Mondială a Proprietății Intellectuale (OMPI) este o organizație interguvernamentală cu sediul la Geneva, în Elveția. Este una din cele 16 instituții specializate din sistemul Națiunilor Unite. OMPI este însărcinată să promoveze protecția proprietății intelectuale în întreaga lume prin cooperarea între state și să asigure inițierea diverselor tratate multilaterale având tangență cu aspectele juridice și administrative ale proprietății intelectuale.

Proprietatea intelectuală cuprinde două domenii principale: proprietatea industrială, care se referă în special la invenții, mărci, proiecte și modele industriale, denumiri inițiale și dreptul de autor, care se referă în mod special la operele literare, muzicale, artistice, fotografice etc.

Convenția care instituie Organizația Mondială a Proprietății Intellectuale

Convenția OMPI (1967) modificată în 1979.

Situația la 15 noiembrie 1996: 159 de state participă la convenția care instituie OMPI și alte tratate administrate de OMPI.

Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice

Convenția de la Berna (1886), completată la Paris (1896), revizuită la Berlin (1908), completată la Berna (1914), revăzută în 1928, la Bruxelles (1948), Stockholm (1967), Paris (1971) și modificată în 1979 (Uniunea de la Berna).

Situația la 15 noiembrie 1996: 119 State.

La Geneva, în 20 decembrie 1996, Conferința diplomatică a Organizației Mondiale a Proprietății Intellectuale a adoptat două tratate privind drepturile de autor și pentru fonograme și filme, distribuția, locația și comunicarea documentelor numerotate sau nu, accesibile prin cablu sau nu.

Durata minimă de protecție a fost fixată la 15 ani pentru băncile de date neoriginale, 25 de ani pentru fotografii și 50 de ani pentru celelalte opere (Convenția de la Roma), 70 de ani pentru o protecție completă.

Preambul (modificat după propunerile EBLIDA):

Părțile Contractante,

Dornice să dezvolte și să asigure protecția drepturilor de autor pentru operele literare și artistice de o manieră cât mai eficientă și uniformă posibilă,

Recunoscând necesitatea instituirii unor noi reguli internaționale și precizării interpretărilor unor prevederi existente, pentru a aduce răspunsuri corespunzătoare problemelor ridicate de evoluția constatată în domeniile economic, social, cultural și tehnic,

Recunoscând că evoluția și convergența tehnicilor de informare și de comunicare au o incidență considerabilă asupra creației și utilizării operelor literare și artistice,

Subliniind importanța excepțională pe care o prezintă protecția titlului de drept de autor pentru încurajarea creației literare și artistice,

Recunoscând necesitatea menținerii unui echilibru între drepturile de autor și interesul public general, inclusiv în materie de învățământ, cercetare și acces la informație, așa cum reiese din Convenția de la Berna,

Drept de distribuție

1) Autorii de opere literare și artistice care beneficiază de dreptul exclusiv de a autoriza punerea la dispoziția publicului originalul sau exemplare din opera lor prin vânzare sau oricare alt mod de transfer de proprietate.

2) Nici o dispoziție din prezentul tratat nu aduce atingere dreptului părților contractante de a determina alte condiții eventuale în care drepturile prevăzute în primul aliniat se aplică după prima opțiune pentru altă operațiune de transfer de proprietate a originalului sau a unui exemplar din operă, efectuat cu aprobarea autorului. (...)

Dreptul de comunicare pentru public

Fără prejudicierea dispozițiilor din articolele 11.1) 2º), 11 bis, 1º) și 2º) 11 ter. 1) 2º), 14.1) 2º) și 14 bis 1) ale Convenției de la Berna, autorii operelor literare și artistice care se bucură de dreptul exclusiv de a autoriza orice comunicare a operelor lor prin fir sau fără fir, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor astfel încât acesta să

aibă acces la ea în locul și momentul ales personal.

Articolul 1.4.) Dreptul de reproducere enunțat în articolul 9 al Convenției de la Berna și excepțiile pe care le precizează se aplică în întregime în împrejurările numerice, în special la utilizarea operelor amintite. Este de la sine înțeles că stocarea unei opere protejate sub formă

numerică pe un suport electronic constituie o reproducere în sensul articolului 9 al Convenției de la Berna.

Text preluat din *Buletinul informativ al Asociației Bibliotecarilor Francezi* nr. 174, trim. I, 1997, pg. 98
Traducere de Teofil Bălaj

Revizuirea Convenției de la Berna privind proprietatea literară și artistică

Françoise DANSET
BDP din Val-d'Oise

Între 2 și 20 decembrie 1996 a avut loc la Geneva o conferință diplomatică a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale care și-a propus să adreseze celor 116 state semnatare două tratate noi privind dreptul de autor și drepturile adiacente, dintre care unul vizează dreptul de autor iar celălalt reprezentarea operelor și înregistrarea acestora.

Aceste revizuiuri au fost cerute de cea mai mare parte a editorilor, în special de cei americani și de către producătorii și difuzorii de documente audiovizuale. Ele ar fi putut să aibă consecințe grave asupra bibliotecilor în sensul că își propuneau în primul rând să asimileze în actul de reproducere, prin urmare în modul cel mai clar în domeniul concurenței economice, orice transmisie a datelor în linie, deci nu numai a operelor numerotate dar și a informațiilor documentare.

În cele din urmă, după trei săptămâni de lucrări și de veritabile lupte de influențare, mai ales din partea profesioniștilor în informații reprezentate, printre alte instituții și de către EBLIDA, noul tratat adoptat de către OMPI și deschis pentru semnare până la 31 decembrie 1997, a redefinit un minimum de protecție care trebuie adoptată și respusă în realitate deciziilor la nivelul statelor (<http://www.wipo.int/fre/diplconf/index.htm>).

Tratatul recunoaște necesitatea dezvoltării protecției drepturilor de autor într-o manieră eficientă și uniformă, în timp ce evoluția tehnicilor are o mare importanță în creația și utilizarea operelor literare și artistice. El pune accentul pe necesitatea menținerii unui echilibru între drepturile de autor și interesul public în materie de acces la informație.

Principalele hotărâri sunt următoarele:

- protecția dreptului de autor se extinde asupra expresiei și nu a ideilor;

- programele ordinarilor sunt protejate asemenea operelor literare, la fel ca și bazele de date;
- autorii de opere literare și artistice se bucură de dreptul de exclusivitate în autorizarea punerii la dispoziția publicului a originalului sau a unor exemplare din opera lor prin vânzare sau alt fel de transfer de proprietate;
- autorii se bucură de dreptul exclusiv de a autoriza orice comunicare către public a operelor lor în linie sau nu, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor astfel încât fiecare să poată avea acces la ele în împrejurarea și momentul pe care îl dorește în mod individual;
- părțile contractante pot prevedea în legislația lor limitări sau excepții de drepturi conferite autorilor în anumite cazuri speciale dar care nu aduc atingere exploatării normale a opere-lor și nu cauzează prejudicii intereselor legitime ale autorilor;
- părțile contractante se angajează să impună respectarea drepturilor prevăzute în tratat.

Remarcăm faptul că în ceea ce privește legislația franceză acest tratat nu trebuie să introducă nici o modificare pentru că dreptul de exclusivitate, adică dreptul unui autor de a interzice difuzarea operei proprii, există stipulat încă din legea din 1957 revizuită în 1992.

De altfel se poate constata precauția introdusă la influența asociațiilor profesioniștilor informației, care constă în menționarea faptului că publicul poate avea acces la operă în împrejurarea și în momentul pe care îl consideră potrivit din punctul său de vedere, inclusiv sub formă numerizată.

Numai autorul personal își păstrează dreptul de a interzice difuzarea operei sale.

Este menționat, de asemenea, conceptul exploatării normale a operei fără cauzarea de prejudicii pentru interesele autorului, ceea ce

înseamnă că este considerat normal tot ceea ce privește "utilizarea particulară", echivalentul *fair use*-ului anglo-saxon și care acoperă, de fapt, cea mai mare parte a activităților din bibliotecă.

Se poate, deci, trage concluzia că, deocamdată, furtuna se îndepărtează, cu condiția ca legislația noastră națională să adopte aceste noi principii de respect al accesului public la infor-

mație și de exploatare normală a unei opere, cu condiția, de asemenea, ca autorii și editorii să nu protesteze împotriva acestor dispoziții.

Text preluat din *Buletinul informativ al Asociației Bibliotecarilor Francezi* nr. 174, trim. I, 1997, pg. 103
Traducere de Teofil Bălaj

Comisia Comunităților Europene

EBLIDA (Biroul European al Asociațiilor Bibliotecare, de Informare și Documentare)

Platforma europeană a utilizatorilor de copyright

La 19 iulie 1995 Comisia Comunităților Europene a publicat *Cartea verde: dreptul de autor și drepturile adiacente în societatea informațională*, Bruxelles, COM (95)382 final.

Comisia statuează pentru Europa și este parte la Convenția de la Berna pe care trebuie să o ratifice până la sfârșitul lunii martie 1997. Aspectul economic prevalează în cadrul Comisiei. Editorii, exercitând o presiune deosebită, reprezentanții Asociațiilor bibliotecarilor au dificultăți să lupte împotriva unei viziuni aproape exclusiv comerciale privind dreptul de autor și accesul la informație. Asociațiile bibliotecilor din Europa țin, într-adevăr, să păstreze drepturile de autor în limita respectării libertăților democratice. Viziunea comercială actuală a societății informaționale, foarte răspândită în Europa și în special în Franța, neagă principiile democratice ale libertății, egalității și gratuității accesului la informație, la cultură, la învățământ și cercetare pentru toți.

Asociația Bibliotecarilor Francezi este foarte activă în cadrul EBLIDA (vezi articolele semnate de Françoise Danset în Buletinul de informare precedent al Asociației).

IFLA (Federația internațională a asociațiilor bibliotecare)

Dreptul de autor și accesul la informație în 1996

IFLA confirmă că accesul la informație depinde de aplicarea și buna funcționare a rețelei naționale și internaționale a bibliotecilor și serviciilor de informare. Ea insistă asupra rolului decisiv pe care îl au bibliotecarii pentru facilitarea accesului la informația electronică, în cadrul

respectului pentru dreptul de autor despre care îi informează pe utilizatori dar, de asemenea, în cadrul *libertății și gratuității accesului la informație al tuturor utilizatorilor*. În acest sens, IFLA recomandă ca legislațiile naționale privind dreptul de autor să-și coordoneze eforturile astfel încât să permită aceleași modalități de acces la informație cum se prezintă acestea sub forma lor tradițională "hârtie" sau sub forma electronică. Astfel, operele numerizate, protejate de dreptul de autor trebuie să poată fi citite, ascultate, consultate pentru folosință particulară într-un loc public sau la distanță de acest loc. Trebuie să se asigure copierea, indiferent de procedeu (imprimantă, dischetă etc) pentru folosință personală sau scopuri didactice, de învățământ sau cercetare.

În ceea ce privește împrumutul între biblioteci, IFLA recomandă să nu se considere copia numerotată a documentului protejat ca o atingere a drepturilor de autor în cadrul furnizării electronice a documentelor. Împrumutul sau comunicarea gratuită cu scopuri culturale sau pedagogice de către o instituție prestatoare, fără scop lucrativ a documentelor publicate sub formă electronică sau nu, nu trebuie interzisă prin lege. Bibliotecarul trebuie să aibă libertatea numerizării documentelor din motive de preservare sau de conservare a acestora, chiar dacă documentele sunt încă protejate de legea dreptului de autor (Anexe, imagini etc). IFLA recomandă depozitul documentelor electronice.

Pe scurt, legislațiile privind dreptul de autor nu trebuie să îngreuneze accesul la informare ci să încurajeze creația.

UNESCO

Drepturile culturale țin de competența UNESCO în virtutea constituirii sale ca fundament conceptual al acțiunilor implicate. Drepturile cele mai notabile care protejează organizația sunt

dreptul la educație, dreptul de a participa la viața culturală, dreptul de a avea o identitate culturală, dreptul la protecția proprietății și patrimoniului cultural național și internațional, dreptul de a participa la progresul științific, dreptul la informație, dreptul la protecția intereselor morale și materiale rezultate din toate producțiile literare și artistice, dreptul la dezvoltare și dreptul la cooperarea culturală internațională.

Programul 1996-2001 al UNESCO propune o dezbatere a drepturilor culturale din perspectiva nouă a drepturilor omului și a eticii (Vezi referirile la Drepturile omului).

Text preluat din *Buletinul informativ al Asociației Bibliotecarilor Francezi* nr. 174, trim. I, 1997, pg. 100
Traducere de Teofil Bălaj

EBLIDA

Propuneri pentru directivele și legislația Consiliului

Directiva privind copyright-ul: rezultatele votului Parlamentului European

În data de 10 februarie 1999 Parlamentul European a votat la prima lectură proiectul Directivei privind punerea de acord a unor anumite aspecte ale copyright-ului și altor drepturi legate de acesta. Majoritatea membrilor Parlamentului European (437 față de 47, cu 51 abțineri) a adoptat textul și a fost de acord cu raportorul Roberto Barzanti (PDS, Italia). Parlamentul a adoptat majoritatea amendamentelor înaintate de Comisia pentru probleme juridice, ca și amendamentele privind excepțiile de la dreptul de reproducere și cele privind comunicarea ca drept public. În general, toate excepțiile, în afară de cele pentru copii realizate prin mijloace tehnice, nu sunt obligatorii pentru statele membre, ele pot fi incluse sau nu în legislațiile naționale.

Membrii Parlamentului European au votat în favoarea unei formulări foarte restrictive a excepțiilor privind copiile ocazionale făcute în procesul transmiterii unei lucrări. În plus, ei au exclus lucrările muzicale de la excepția de xerografiere și au adăugat dispoziția compensării echitabile pentru deținătorii dreptului de autor. Membrii Parlamentului European au introdus deosebirea dintre mijloacele de înregistrare analog și digital și au îngăduit posibile excepții pentru copierea în scop particular, dacă sunt utilizate mijloace de înregistrare analog, iar pentru mijloacele de înregistrare digital numai dacă nu există mijloace de protecție tehnice potrivite. În orice caz, deținătorilor dreptului de autor trebuie să li se asigure o compensație echitabilă. Aceasta ar introduce sistemele de impunere care să fie valabile în toată Europa. Instituțiile necomerciale, cum ar fi bibliotecile, arhivele, precum și alte instituții de educație, învățământ și culturale, ar putea forma o excepție numai pentru a face copii "în scopuri de documentare sau conservare".

Excepțiile privind reproducerea și comunicarea pentru public sunt îngăduite pentru scopul ilustrării în timpul actului didactic și al cercetării științifice "cu condiția ca deținătorii dreptului de autor să primească o compensație echitabilă". Aceste excepții pot fi acordate

și "persoanelor cu handicap"; aici formularea este într-adevăr mai cuprinzătoare decât în textul original. Condiția "testului în trei pași" care trebuie să fie îndeplinită de toate excepțiile prevăzute, devine mai restrictivă prin adăugarea dispoziției potrivit căreia excepțiile nu trebuie să împiedice folosirea mijloacelor de protecție tehnice și nici să prejudicieze protecția acestor mijloace. În practică lucrul acesta ar putea avea consecința ca excepțiile să nu mai poată fi puse în aplicare deoarece există obstacole tehnice.

În legătură cu amendamentul adoptat în privința protecției mijloacelor tehnice care nu pot fi ocolite fără autorizație, lucrul acesta va avea ca efect faptul că excepțiile și restricțiile vor putea fi puse în aplicare numai dacă deținătorul dreptului de autor își dă acordul. Aceasta ar face de neînțeles ideea de bază a unei excepții (anume că nu trebuie să se ceară permisiunea). Întregul text al amendamentelor adoptate poate fi accesat la Serverul Europarl la <http://www.europarl.int/pe/minute>, partea II referitoare la raportul Barzanti A4-0026/99.

Discuția din ziua de 9 februarie 1999 a dezvăluit multe deosebiri de opinie printre membrii Parlamentului European și o mare dificultate în obținerea unor compromisuri. Întregul text al dezbaterii poate fi accesat de asemenea la Serverul Europarl sub titlul "verbatim report of proceedings" din 9.02.1999. EBLIDA și alte asociații care reprezintă grupurile de utilizatori în EFPICC și-au continuat în ultimele săptămâni munca lor de lobby intensiv și au avut mai multe întâlniri directe și prin intermediul telefonului cu membrii Parlamentului European, au elaborat recomandări, au expediat fax-uri și comunicate de presă.

Se așteaptă ca, la sfârșitul lunii martie, Comisia Europeană să prezinte propunerea sa (cu respectivele modificări). Oricum, la dezbaterile care a avut loc în ziua de 9 februarie în Parlamentul European, comisarul Monti a anunțat deja că ar putea fi acceptate de către Comisia Europeană numai 28 din cele 58 amendamente, alte 14 ar putea fi luate în considerare dacă se schimbă formularea și ar putea respinge 16, mai ales pe acelea care contestă modul de abordare al Comisiei în

privința excepțiilor, pe acelea care introduc excepții în plus sau care se îndepărtează de scopul urmărit de Directivă. Printre amendamentele admisibile se numără toate amendamentele referitoare la excepțiile menționate mai sus privind dreptul de reproducere și comunicarea pentru public. Comisia este de părere că ar fi necesare modificări în ceea ce privește copiile realizate cu mijloace tehnice și măsurile de protecție tehnice. Nu este acceptabilă pentru Comisie restrângerea "testului în trei pași". Se așteaptă ca, la întâlnirea din 21 iunie 1999, Consiliul Miniștrilor Pieței interne să adopte o poziție comună. În prezent, grupa de lucru pentru probleme de copyright din cadrul Consiliului Miniștrilor se întrunește în mod regulat pentru a ajunge la unele compromisuri asupra textului. Guvernele naționale au în prezent păreri împărțite despre rostul unora din articole. Imediat ce Consiliul va conveni asupra unui punct de vedere comun, acesta va fi trimis înapoi Parlamentului European pentru a doua lectură. Dl. Roberto Barzanti a anunțat deja că nu va mai fi membru al Parlamentului European după alegerile din iunie pentru noua componență a Parlamentului.

EBLIDA, împreună cu alte asociații europene reprezentante ale grupurilor de utilizatori, se va întruni la data de 3 martie pentru a discuta rezultatele plenare ale Parlamentului European și pentru a pune de acord o strategie viitoare comună. Grupul EBLIDA de experți în copyright se va întâlni în ziua de 15 martie pentru a elabora un document conținând poziția actuală a asociației EBLIDA și de asemenea, va avea o întâlnire cu dl. Jörg Reinbothe, Copyright Unit, DG XV. Deși rezultatul votului plenar al Parlamentului European decepționează mai ales din cauză că mulți membri încă nu văd diferența dintre pirateria comercială, pe de o parte și excepțiile legitime, copierea practică echiabil, pe de altă parte, mai este încă timp de rezolvare, deși nu va fi ușor să se îndrepte prejudiciul făcut la prima votare (la votarea la prima lectură).

CEEC: Comisia a propus ca 7 țări candidate la UE să participe la al V-lea program-cadru

Comisia Europeană a propus Consiliului Miniștrilor ca un grup inițial de 7 țări, candidate pentru UE, să participe cu drepturi depline la al V-lea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (1998-2002). Este vorba de Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Lituania, Letonia, Polonia și Slovenia. Propuneri similare ar trebui să se facă în curând pentru Bulgaria, România, Slovacia și Cipru. De îndată ce Consiliul Miniștrilor adoptă deciziile, țările candidate vor putea să participe cu drepturi depline la al V-lea program-cadru, alături de statele membre UE. Țările candidate vor contribui la bugetul necesar programului și, în schimb, institutele lor de cercetare, universitățile și industria vor putea participa la program în condiții foarte asemănătoare ca ale organizațiilor din statele membre UE. Deoarece contribuția financiară solicitată ar putea prezenta unele

dificultăți, se oferă o reducere în primii ani. În plus, unele fonduri ar putea fi făcute disponibile din programele naționale Phare (cu excepția Ciprului).

Lărgire: candidații din primul grup prezintă punctele lor de vedere pentru negociere

Cele 6 țări care alcătuiesc primul grup de țări candidate pentru a deveni membre UE (Republica Cehă, Cipru, Estonia, Ungaria, Polonia și Slovenia) și-au prezentat pozițiile lor de negociere asupra a opt capitole adiționale din legislația UE privind "Grupul operativ de lărgire" al Comisiei Europene și președinția Germaniei la Consiliul Miniștrilor. Este vorba de capitolele privind legea asocierii, circulația liberă a mărfurilor, protecția consumatorului și asistența medicală, pescuit, statistică, relații externe, politica de concurență și o uniune vamală. Toate țările, cu excepția Ciprului, au cerut să li se acorde o perioadă de tranziție sau flexibilitate pentru anumite capitole. Se așteaptă ca, foarte curând, Comisia să întocmească propunerile privind punctele de vedere în negocierea pentru UE pentru fiecare țară și pentru fiecare capitol, astfel încât să poată începe negocierile în cursul lunilor următoare. Președinția germană la UE a fixat două întâlniri pentru negocieri cu aceste țări la nivel de ambasadori și negociatori pentru data de 19 aprilie și 19 mai, precum și o întâlnire la nivel de ministere la data de 22 iunie.

Lărgire: țările candidate din al doilea grup vor începe în curând întâlniri bilaterale

Din aprilie 1998, Comisia Europeană și cele 5 țări candidate din al doilea grup (Bulgaria, Letonia, Lituania, România și Slovacia) au examinat îndeaproape legislația UE în cadrul întâlnirilor multilaterale. Se așteaptă ca prima fază a așa-numitei "vizionări", când a fost prezentată și explicată legislația europeană, să se termine la sfârșitul lunii februarie, astfel încât la 1 martie să poată începe faza a doua, cu întâlniri bilaterale. La aceste întâlniri bilaterale, țările candidate vor arăta stadiul în care se află în ceea ce privește transpunerea legislației europene în propria legislație și vor indica și termenul când va fi transpusă întreaga legislație europeană. Prezentarea bilaterală privind toate cele 31 de capitole ale legislației europene ar trebui să se termine la sfârșitul lunii iunie, cu excepția celui referitor la agricultură, care va fi prezentat în luna septembrie.

Una dintre principalele concluzii care s-au tras după aceste întâlniri de prezentare este aceea că nu există o deosebire mare între primul și al doilea grup de țări candidate în ceea ce privește acceptarea legislației europene. Țările din al doilea grup au o foarte mare motivație politică de a face progrese și se străduiesc să prindă din urmă țările aparținând primului grup. În general, țările candidate au puține probleme în acceptarea legislației europene, dar au mari dificultăți în implementarea acesteia. Rezultatele întâlnirilor de prezentare vor permite ca UE să-și îmbunătățească strategia de pre-aderare, inclusiv sprijinul financiar în

cadru programului Phare.

În a doua jumătate a anului Comisia Europeană va propune Consiliului Miniștrilor să revizuiască Parteneriatele de aderare care au fost adoptate în martie 1998. Parteneriatele de aderare conțin prioritățile pe termen scurt și mediu care trebuie îndeplinite de către țările candidate. În plus, Comisia preconizează în luna octombrie pregătirea rapoartelor despre toate țările candidate. Pe baza acestor rapoarte, statele membre UE vor decide asupra începerii negocierilor care este fixată

pentru summit-ul european de la Helsinki din luna decembrie. În această etapă nu se pot da încă nici un fel de termene de aderare deoarece un anumit număr de probleme importante mai trebuie rezolvate.

Text preluat din *Buletinul EBLIDA "Hot News"*,
februarie 1999

Traducere de Ortansa Enășescu

Noi evoluții europene ale dreptului de autor și implicațiile acestora pentru biblioteci

Barbara Schleichagen,
Director EBLIDA

Această lucrare se concentrează asupra ultimelor evoluții în legislația europeană a dreptului de autor și, în special, asupra modului în care acest lucru va influența activitățile bibliotecare în raport cu domeniul electronic. Apoi, se face o scurtă trecere în revistă a legislației internaționale și europene a dreptului de autor și importanța acesteia pentru serviciile de bibliotecă. Voi arăta, apoi, felul în care noile tehnologii au influențat legislația recentă asupra dreptului de autor și ce efecte ar putea avea aceasta pentru biblioteci și servicii de informare.

1. Ce este dreptul de autor?

Dreptul de autor subzistă în lucrări literare, artistice și științifice originale, cum ar fi romane, nuvele, lucrări științifice sau manuale, lucrări muzicale, lucrări de grafică și artă plastică, filme, documentare ca și programe pentru computer și baze de date. Deținătorul dreptului de autor are dreptul exclusiv de exploatare a lucrării asupra căreia deține dreptul de proprietate pentru o perioadă limitată de timp. În majoritatea legislațiilor naționale referitoare la copyright (dreptul de autor) aceste drepturi de exploatare sunt definite sub forma unor prevederi restrictive, cum ar fi dreptul de reproducere, dreptul de reprezentare publică și alte drepturi specifice. Aceste drepturi exclusive sunt limitate printr-un set de excepții sau privilegii statutare (legale), dintre care, unele sunt de cea mai mare importanță pentru biblioteci. Prin aceste excepții, guvernele se străduiesc să realizeze un echilibru între interesele deținătorilor de copyright și interesul general al publicului de a utiliza reproduceri precum și de a produce materiale noi, pe baza celor existente.

Principalul scop al dreptului de autor este de a oferi un stimulent creativității și de a facilita

prezentarea unei lucrări utilizatorilor. Aceasta înseamnă că, în majoritatea cazurilor, legea asigură autorului o recompensă de natură economică pentru creația lui și o protecție a acesteia împotriva oricăror prejudicii.

Majoritatea materialelor existente în biblioteci sunt constituite din lucrări protejate de legea dreptului de autor. Aceasta înseamnă că bibliotecile trebuie fie să aibă autorizație de la autor pentru a utiliza materialul respectiv, fie să recurgă la o modalitate de scutire de la dreptul exclusiv al deținătorului de drepturi, cum ar fi scutirea în cazul utilizării în scop privat sau în scopuri educative sau de cercetare.

2. Legislație internațională, europeană și națională

Dreptul de autor este prevăzut în legislațiile naționale. Astfel de legi asigură protecția pe teritoriul național. Începând din 1886, Convenția de la Berna oferă cadrul universal pentru protecția internațională a drepturilor de autor. Ea stabilește anumite standarde minimale pentru protejarea dreptului de autor. Această convenție a fost semnată și este respectată de peste 100 de țări. Administrarea Convenției de la Berna este asigurată de o agenție specializată a Națiunilor Unite, Organizația Mondială a Proprietății Intellectuale = World Intellectual Property Organization (WIPO), cu sediul la Geneva.

Drepturile de exploatare exclusivă garantate de Convenția de la Berna sunt destul de limitate. Cel mai important este dreptul de reproducere (multiplicare) conform Art. 9 (1) al Convenției de la Berna.

“Autorii de opere literare și artistice protejate în baza acestei Convenții au dreptul exclusiv de a autoriza reproducerea acestor lucrări, în orice

mod sau formă”.

Dreptul de reproducere poate fi limitat pentru scopuri private, educative și de cercetare, în conformitate cu Art. 9 (2) al Convenției de la Berna.

“În țările Uniunii (U.E.) legislația poate permite reproducerea unor astfel de lucrări, în anumite cazuri speciale, cu condiția ca reproducerea să nu fie contrară unei exploatarei normale a lucrării și să nu prejudicieze nejustificat interesul legitim al autorului”.

Prin urmare, există trei condiții principale ce stipulează că reproducerea:

1. se efectuează în anumite cazuri speciale;
2. nu este contrară exploatarei normale a unei lucrări;
3. nu prejudiciază în mod nejustificat interesul legitim al autorului.

Acesta constituie așa-numitul test în trei trepte (etape). Există multe discuții în legătură cu sensul exact al acestor condiții și, în special, în legătură cu modul în care acestea se aplică în domeniul digital.

Apariția noilor tehnologii în media și în informații a modificat considerabil peisajul internațional în domeniul drepturilor de autor. Acum este posibilă nu numai stocarea unor cantități enorme de materiale ci și reproducerea nelimitată a acestora, fără a dăuna cu nimic calității lor. Importantele interese economice care sunt în joc, precum și lobby-ul pe care îl fac industriile angrenate în copyright au o influență enormă asupra evoluției legislației naționale și internaționale a dreptului de autor. Adaptarea drepturilor de autor la noile tehnologii a avut ca rezultat Hotărârile U.E. și recent adoptatul Tratat WIPO al drepturilor de autor.

Între 1991-1996, instituțiile U.E. au adoptat următoarele hotărâri (directive):

- Directiva privind computer software (1991).
- Directiva asupra împrumutului și închirierii (1992).
- Directiva privind durata de protecție a dreptului de autor (1993).
- Directiva privind protejarea datelor personale (1995).
- Directiva privind protejarea legală a bazelor de date (1996).

Aceste Directive au acordat industriei din ce în ce mai multă protecție în raport cu accesul la informația electronică. Importanța acestor Directive constă în faptul că ele trebuie să fie introduse

în legislația națională referitoare la copyright. De cele mai multe ori, nu este posibilă modificarea conținutului Directivei, odată ce a fost adoptată de Consiliul de Miniștri al U.E. care este organul reprezentativ al guvernelor naționale.

3. Activități bibliotecare ce pot cauza încălcări ale dreptului de autor în domeniul electronic

Aș vrea să vă ofer un exemplu de activitate bibliotecară nouă care ar putea încălca dreptul de autor. În momentul de față, mulți bibliotecari doresc digitalizarea materialelor pe care le au în stoc și crearea unei colecții electronice. În etapa următoare, ei vor să facă accesibilă această colecție pentru utilizatori aflați la distanță de localul bibliotecii și/sau să înființeze un serviciu de expediere electronică a documentelor. Aici încep majoritatea problemelor cu deținătorii drepturilor de autor. Datorită intereselor economice implicate în cazul serviciilor de transmitere electronică a documentelor, majoritatea editorilor reclamă faptul că aceste servicii se află în competiție directă cu “exploatarea normală” a lucrării [vezi Convenția de la Berna, Art. 9 (2)].

Atât timp cât o activitate nu este în conflict cu valorificarea normală a unei lucrări, utilizatorul poate face reproduceri ale lucrării fără să ceară aprobări sau să fie taxat pentru aceasta. Actualul context electronic a modificat conceptul de “exploatare normală a unei lucrări”. Multe edituri importante au început să-și înființeze servicii proprii de transmitere electronică a documentelor. Aceasta înseamnă că înființarea de către editori a serviciilor de transmitere electronică a documentelor pentru articole de jurnal a devenit parte din valorificarea normală a unei lucrări. Majoritatea editorilor pretind acum că serviciile de transmitere electronică a documentelor, realizate de biblioteci, sunt contrare unei exploatarei normale a lucrărilor.

Platforma Europeană a Utilizatorilor de Copyright = European Copyright User Platform (ECUP) precizează care servicii electronice de bibliotecă sunt, în continuare, permise ca limitări ale dreptului exclusiv al deținătorilor de drepturi și care sunt activitățile ce intră în competiție directă cu activitatea editurilor. Proiectul ECUP reprezintă o Acțiune Concertată susținută de Comisia Europeană, DG XIII/E-4 și coordonată de EBLIDA.

Poziția ECUP se bazează pe Art. 9 (2) al Convenției de la Berna. Ideea este de a redefini drepturile existente ale utilizatorului, care, într-un context analog, se pot aplica domeniului digital.

Formularea “valorificarea normală a unei lucrări”, din Art. 9 (2) al Convenției de la Berna, a fost interpretată ca permițând servicii de bibliotecă ce nu concurează cu servicii sau produse similare oferite de editori. Dacă situația se prezintă în acest fel, atunci trebuie aplicate drepturile utilizatorului în materie de copyright. Dar, dacă, spre exemplu, o bibliotecă vrea să digitalizeze un material care este obținabil – în formă electronică – de la editori, atunci această activitate este în contradicție cu valorificarea normală a lucrării. Acest lucru este valabil și în cazul în care biblioteca transmite un articol unui utilizator aflat în afara bibliotecii și pe care acesta l-ar fi putut obține de la un editor.

A fi în contradicție cu exploatarea normală a unei lucrări nu înseamnă că bibliotecile nu pot oferi acest gen de servicii. Aceasta înseamnă, doar, că biblioteca trebuie să plătească drepturile ce se cuvin deținătorilor de copyright, pentru materialele trimise utilizatorilor.

În același timp s-a confirmat că publicul – fără a încălca drepturile de autor – are dreptul să citească sau să vizioneze materiale reproduse și comercializate public, în incinta sau în afara bibliotecii; are dreptul la multiplicarea electronică sau pe hârtie a unui număr limitat de pagini, pentru uz privat și în scopuri educaționale și de cercetare. Fără a încălca dreptul de autor, bibliotecile trebuie să poată utiliza tehnologiile electronice pentru a-și prezerva, în colecțiile lor, materiale reproduse; trebuie să ofere accesarea pe loc a materialelor multiplicat electronic; să ofere accesarea de la distanță pentru utilizatorii înregistrați; și să ofere, pe loc, copii ale materialelor reproduse electronic sau pe hârtie. Cum sunt evidențiate aceste principii în noua legislație referitoare la copyright (dreptul de autor)?

4. Tratatul de copyright WIPO din 1996

În decembrie 1996, reprezentanți ai 157 de națiuni au adoptat un nou Tratat WIPO pentru dreptul internațional de autor. Datorită unui lobby constructiv efectuat de comunitatea bibliotecară internațională, acest Tratat este mai puțin restrictiv pentru accesul la informație decât propunerile de proiecte și, ca urmare, acest lobby a condus la schimbări semnificative în Tratatul de Copyright WIPO.

I. Modificări în Preambulul Tratatului

În Preambulul Tratatului a fost inclusă următoarea prevedere:

“Părțile contractante, recunoscând necesitatea de a menține un echilibru între drepturile autorilor și interesul publicului larg pentru

educație, cercetare și acces la informație, așa cum sunt reflectate în Convenția de la Berna”.

II. Dreptul de Reproducere

În timpul Conferinței WIPO, articolul referitor la dreptul de reproducere (multiplicare) a fost cel mai aprig discutat. Una din consecințele acestui articol ar fi fost că și reproducerea tehnică, în cadrul unei rețele, sunt protejate de copyright. În timpul Conferinței s-au propus multe amendamente la acest articol. În cele din urmă articolul a fost anulat și înlocuit cu următoarea Declarație ce a fost inclusă în Art. 1.4 al Tratatului de Copyright WIPO:

“Dreptul de reproducere, așa cum este precizat în Articolul 9 al Convenției de la Berna, ca și excepțiile permise în conformitate cu acesta, **se aplică integral în domeniul digital**, în special în cazul utilizării lucrărilor în formă digitală. Se înțelege că stocarea pe suport electronic a unei lucrări protejate în format digital constituie o reproducere, în sensul Art. 9 al Convenției de la Berna”.

Comunitatea bibliotecară a fost deosebit de satisfăcută de prima parte a Declarației. Înainte de adoptarea acestui Tratat, chestiunea în discuție între comunitatea bibliotecară și edituri era dacă exceptările de la dreptul de autor, în scop privat, educațional și de cercetare sunt valabile și pentru domeniul digital. Noul Tratat WIPO pune bazele extinderii “drepturilor utilizatorului” la materiale digitale.

III. Articolul referitor la limitări și excepții

Pentru biblioteci, acest articol este crucial. Lobby-ul efectuat a vizat o prevedere cuprinzătoare a limitărilor și excepțiilor aplicate utilizatorilor, relativ la copyright-ul electronic. Noul Articol 10 al Tratatului WIPO conține aceste limitări și excepții. El permite aplicarea, și în domeniul digital, a vechilor limitări și excepții, ținând seama de testul în trei trepte din Art. 9 (2) al Convenției de la Berna. Mai mult, el lasă loc pentru crearea de noi excepții și limitări care sunt specifice domeniului digital. Articolul 10 conține următoarele:

“(1) În propriile legislații naționale, Părțile Contractante pot stipula limitări ale sau excepții de la drepturile acordate autorilor de lucrări literare și artistice în cadrul acestui Tratat, în anumite cazuri speciale care nu sunt în contradicție cu valorificarea normală a lucrării și nu prejudiciază nejustificat interesele legitime ale autorului.

(2) Când vor face referire la Convenția de la Berna, Părțile Contractante vor restrânge limitările sau excepțiile de la drepturile stipulate în aceasta la anumite cazuri speciale, care nu contravin unei valorificări normale a lucrării și nu prejudiciază nejustificat interesele legitime ale autorului”.

Declarația agreată este următoarea:

“Se înțelege că prevederile Articolului 10 permit Părților Contractante ca, în cadrul legislațiilor naționale, **să continue și să extindă în mod adecvat, în domeniul digital, limitări și excepții** considerate acceptabile în conformitate cu Convenția de la Berna. În mod similar, aceste prevederi trebuie înțelese ca permițând Părților Contractante să producă **noi excepții și limitări** adecvate domeniului digital.

Se înțelege, de asemenea, că Articolul 10 (2) nici nu restrânge, nici nu extinde aria de aplicabilitate a limitărilor și excepțiilor permise de Convenția de la Berna”.

5. Noua directivă U.E. referitoare la copyright

Comisia Europeană este pe cale de a adopta o nouă Directivă, bazată pe Cartea Verde privind Dreptul de autor în Societatea Informațională care a fost publicată în iulie 1995 (com (95) 382 final) și continuarea acesteia din noiembrie 1996 (com (96) 568 final). Chestiunile cuprinse în această Directivă sunt:

- Dreptul de reproducere
- Dreptul de comunicare publică
- Protecția legală a integrității schemelor tehnice de identificare și protejare
- Dreptul de distribuire.

Unul din obiectivele acestei Directive este implementarea Tratatului de Copyright WIPO. În timpul Conferinței WIPO, lobby-ul făcut de bibliotecă a primit un sprijin puternic din partea delegațiilor țărilor din afara Uniunii Europene. La viitoarele discuții privind propusa Directivă, comunitatea bibliotecară trebuie să fie pregătită pentru sarcina mult mai dificilă de a convinge statele membre ale Uniunii Europene de necesitatea menținerii – în contextul digital – a echilibrului în materie de copyright.

EBLIDA consideră că, în propusa Directivă, există tendința de a limita drepturile publicului, în general, de a avea acces la informații, prin introducerea nejustificată a unor restricții asupra materialelor reproduse (multiplicate) pentru uz public sau privat. EBLIDA este preocupată, în mod deosebit, de patru probleme.

În primul rând, Directiva propusă nu ar permite Statelor Membre nici o altă excepție în afara celor (câteva) enumerate explicit în Directivă. Statele membre nu ar putea “să continue și să extindă în mod adecvat, în domeniul digital, limitări și excepții considerate acceptabile în conformitate cu Convenția de la Berna”, spre deosebire de Tratatul de Copyright WIPO care permite acest lucru. În plus, Directiva propusă ar considera ca opționale toate excepțiile listate (mai puțin una). Excepțiile ar rămâne total nearmonizate și fără garanția că vor fi incluse în legislațiile naționale, pentru a păstra un echilibru corect în privința copyright-ului. EBLIDA împărtășește această preocupare împreună cu alte asociații europene care îi reprezintă pe consumatorii europeni; persoane defavorizate; industria electronică cu scopuri în educație și consum și, în consecință, susține activ Practicile Europene Echitabile în Campania Copyright (EFPICC= European Fair Practices in Copyright Campaign).

În al doilea rând, proiectul de Directivă ar reduce excepțiile legale existente, referitoare la reproducerea în scopuri speciale, la numai două: “în procesul de învățământ sau în cercetarea științifică”. Este (mult) prea puțin. Existența unor practici corecte în reproducerea (multiplicarea) informațiilor pentru uz privat, studiu sau cercetare, fără scopuri comerciale, nu are nimic comun cu pirateria comercială. Nu există nici o rațiune ca “importante valori ale societății, cum ar fi cercetarea, studiul și accesul la informații” să fie abolite tocmai când ne îndreptăm spre societatea informațională.

În al treilea rând, Directiva ar face să devină nelegală oricare circumvenție a sistemelor anti-copiere și de management al drepturilor, chiar și în situații legitime, când nu există motive de încălcare a regulilor. Mașina ar putea bloca, pur și simplu, orice încercare de accesare a informațiilor, fără plată, și nimeni nu ar mai putea ajunge să obțină informația, ca să nu mai vorbim de copierea (reproducerea/multiplicarea) acesteia pentru un scop precis care ar fi exceptat de la copyright.

În al patrulea rând, în noua Directivă nu există nici o prevedere care să dea asigurări că legea contractuală nu poate prevala asupra legii dreptului de autor, așa cum este în Directiva privind baza de date. Toate excepțiile statutare ar putea fi cu ușurință ignorate în contract sau în acorduri. În situația în care informația poate fi monopolizată, consumatorii și bibliotecile s-ar putea afla într-o poziție care să facă imposibilă

negocierea, fiind constrânși de contractele standard ale deținătorilor de drepturi, prin care s-ar putea anula toate excepțiile.

Aceste probleme pot și trebuie să fie precizate.

În primul rând, Directiva necesită o listă **minimală obligatorie** conținând excepțiile și care să țină seama de tradițiile legislative din Statele membre, oferindu-le opțiunea de a include, suplimentar, și alte excepții de la legea dreptului de autor, care, de regulă, sunt autorizate conform legislației naționale și care nu sunt contrare Convenției de la Berna. În acest fel, s-ar asigura un nivel minim de armonizare al unor excepții corecte.

În al doilea rând, Directiva necesită revizuirea articolului 5.3, care să permită Statelor membre să susțină excepțiile pentru scopuri educaționale, de studiu, cercetare și private și care se justifică prin practica corectă existentă în domeniul reproducerilor.

În al treilea rând, Directiva are nevoie de un text revizuit referitor la măsuri de natură tehnologică. Acesta trebuie să aibă la bază Articolul 11 din Tratatul Copyright WIPO. Circumvenția măsurilor de natură tehnică trebuie să fie permisă în cazul activităților autorizate de proprietarii drepturilor de autor sau al celor permise de lege. Nelegală ar fi doar crearea unui procedeu, cu

intenția clară de a facilita circumvenția în scopul încălcării regulilor. Același lucru este valabil și pentru indivizi (persoane particulare) care trebuie pedepsiți doar dacă trec, în mod intenționat, peste sistemele de protecție a drepturilor de autor, cu scopul de a încălca prevederile în vigoare. Mai trebuie menționat faptul că, în timpul utilizării sistemelor tehnice, dreptul cetățenilor la intimitate/secreet trebuie apărut.

În al patrulea rând, Directiva are nevoie de un articol nou, asemănător articolului 15 din Directiva bazei de date care garantează că orice prevederi contractuale contrare conținutului excepțiilor menționate în această Directivă vor fi nule și neavenite. Este esențial să existe prevederi legale referitoare la excepții, care să fie aplicabile în toate țările Uniunii Europene, care să permită accesul la informații și la reproducere/copiere (multiplicare) în scop privat, educațional și de cercetare și care să nu poată fi anulate de contracte.

În această etapă, bibliotecarii trebuie să se implice activ pentru ca utilizatorilor să nu le fie interzis accesul legitim la informație și să nu poată fi împiedicați să beneficieze de societatea informațională.

7 septembrie 1998

Traducere de Aura Constandache

Dreptul de autor, economie, stabilire de prețuri

**Dacă rămâne prizonierul unei viziuni economice,
dreptul de autor poate aduce atingere
libertăților publice**

Anne Curt

Biblioteca Sainte-Geneviève

Totul este bine în cea mai bună dintre lumile posibile

Într-o țară cu o puternică tradiție juridică, ne putem întreba care este legislația franceză care guvernează dreptul de autor dar, mai ales, care sunt limitele unei astfel de legislații. Pe 26 august 1789, Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului, articolul 11, afirmă că "libera comunicare a gândurilor și a opiniilor este unul dintre drepturile cele mai de preț ale omului". Dar, în prezent, în Franța, instituțiile de documentare și de învățământ (biblioteci, școli, universități), bibliotecarii, cadrele didactice și cercetătorii se lovesc de reglementarea franceză privind drepturile de

autor.

Actuala reglementare nu contravine oare libertăților fundamentale ale omului într-o țară democratică?

Dreptul de autor este guvernat de legea din 11 martie 1957 privind proprietatea literară și artistică și legea din 3 iulie 1985 privind drepturile de autor, drepturile artiștilor-interpreți, producătorilor de fonograme și videograme și ale întreprinderilor de comunicare audiovizuală, unificate și codificate prin legea 92-597 din 1 iulie 1992, Codul proprietății intelectuale (CPI)¹⁻².

Acest drept se împarte în:

- drepturile morale ale autorului, perpetue,

inalienabile și imprescriptibile care, după moartea autorului, trec la cei ce au acest drept (persoane fizice sau morale): dreptul la paternitate sau la respectul față de nume; dreptul la respectarea operei și a integrității acesteia; dreptul de retragere înainte de publicare (dreptul de divulgare și de publicare sau dreptul la secret);

- drepturile patrimoniale și pecuniare ale autorului (exploatarea și comunicarea operei de la 50 la 70 de ani după moartea autorului): dreptul de reproducere; dreptul de moștenire în locul unui ascendent; dreptul de continuare.

Libertățile comerciale din Franța nu împiedică oare libertățile democratice de a se exercita?

În Franța, drepturile la informare, comunicare și documentare se opun drepturilor patrimoniale și pecuniare ale autorului. În prezent, apărătorii cei mai virulenți ai dreptului de autor sunt editorii în timp ce, în mod paradoxal, aceștia din urmă nu sunt cei mai buni plătitori. Acest lobby al editorilor refuză ca accesul la informare să fie liber și gratuit în instituțiile deschise publicului, cum ar fi bibliotecile și institutele de documentare sau pentru învățământ și cercetare în școli și universități și bibliotecile acestora.

Anumiți editori științifici nu remunerează autorii și le interzic, în plus, utilizarea, chiar parțială, în scop pedagogic, a textelor, desenelor, fotografiilor pe care, uneori, chiar ei le-au realizat. În scopul instruirii, ei utilizează informații, imagini etc. dar creditul lor nu le permite "să cumpere din nou drepturile" pentru propria lor instruire. Pe de altă parte, pare imposibilă negocierea drepturilor individuale pe lângă fiecare editor științific, universitate după universitate.

În ceea ce privește bibliotecile, editorii le acuză că ele lezează drepturile autorilor și cer dreptul de împrumut și de reprografie. Numeroase studii sociologice au arătat clar că, totuși, persoanele care citează cel mai mult în biblioteci sunt cele care cumpără cel mai mult cărți și reviste. Informația, comunicarea și împrumutul în biblioteci stimulează consumul documentar de tip comercial.

Internetul în ajutorul informației democratice: pentru evoluția dreptului de autor francez⁴

Toate discursurile pe care le auzim despre Internet încearcă să introducă această rețea neașteptată în schemele noastre obișnuite de gândire și sociale. Internetul provoacă teamă.

Abordările cele mai frecvente privind Internetul sunt cele de tip comercial, de cenzură, de neîncredere: trebuie să plătim, să controlăm, să interzicem, suntem spionați...!

În 1994, se putea citi în presă că Internetul amenință Minitelul, apoi Internetul a fost vectorul pornografiei, sau și mai rău, era o sursă de informații dubioase... Dar și mai uimitor este faptul că Internetul putea fi o amenințare a democrației, probabil chiar diavolul... Primul reproș nu stă în picioare deoarece utilizarea Minitelului nu poate fi amenințată, pentru că nu are nimic în comun cu Internetul. Minitelul datează de 20 de ani și nu se poate compara cu Internetul nici din punct de vedere al performanței, nici din punct de vedere al organizării sau material. Este o experiență reușită și originală dar depășită astăzi. Cel de-al doilea reproș nu ține nici el. Cei care au încercat să consulte reviste pornografice pe această rețea au descoperit că toate adresele acestor reviste fuseseră șterse. Există, deci, o anumită supraveghere a rețelei care, din acest punct de vedere, este mai morală decât Minitelul. Cel de-al treilea reproș ar putea fi real dacă documentele de pe Internet nu ar fi semnate. Dar, toată informația este foarte dezvoltată pe rețea și arată originea acesteia. Documentele sunt structurate ierarhic și este simplu să se găsească o sursă, o universitate sau un grafician cunoscut... Lumea documentară tradițională nu asigură, în orice caz, tot atâta siguranță. Într-adevăr, toată lumea poate, teoretic, să se exprime pe Internet. Regimurile puternic structurate văd în Internet un pericol pentru ideologia lor. Ele introduc o anumită cenzură. Dar, cu toate acestea, anumite minorități reușesc să se exprime. Nu se poate vedea aici o expresie a libertății?

Ultimul reproș, dar nu și cel mai neînsemnat, care este rar exprimat dar care se află în centrul preocupărilor economice, este că Internetul ar putea amenința comerțul și dreptul de autor din punct de vedere pecuniar.

În ceea ce privește documentația supusă dreptului de autor, Internetul dă dovada unei deontologii sigure. Rețeaua afișează clar restricțiile de comunicare și nu întâmpină nici o dificultate în a realiza circuite de plată a drepturilor, un fel de birouri de plată virtuale. Pe Internet, drepturile sunt bine păzite, în timp ce în bibliotecă, în ceea ce privește documentația tradițională, bibliotecarul este singurul gardian și judecător al dreptului de autor. El este acela care îl informează pe cititor că poate utiliza și reproduce un docu-

ment tradițional doar în uz privat.

Pierre Lévy, filosof și profesor la departamentul hypermedia al Universității Paris-VIII scrie: "În ceea ce privește exploatarea economică a conținuturilor în cauză, modalitățile obișnuite de valorificare a proprietății asupra informației (cumpărarea suportului fizic al informației sau plata drepturilor de autor clasice) sunt din ce în ce mai puțin adaptate caracterului fluid și virtual al mesajelor. Se pare, mai degrabă, că ne orientăm spre o sofisticare a dreptului de autor... trecerea de la un drept teritorial la un drept al fluxului și trecerea de la valoarea de schimb la valoarea de utilizare... Piața cibernetică are nevoie de mijloace inedite pentru a trata dialectica virtualului și a actualului"⁵.

Internet, drept de autor și drept de informare

Numeroase biblioteci din Franța se întreabă încă, dacă trebuie să permită publicului să interogheze Internetul sau dacă trebuie să permită trecerea documentelor pe dischetă sau pe imprimantă. Unele biblioteci experimentează interogarea Internetului pentru informarea cititorilor. Rare sunt bibliotecile care pun acest nou mod de informare la dispoziția cititorului. Totuși, ele se întreabă dacă toate acestea nu contravin dreptului de autor.

Cel mai adesea, bibliotecile văd în Internet o enormă bancă de date, păstrând reflexele de interogare de altădată. Internetul, însă, revoluționează informația dincolo de reglementări. Mulți alții oferă documente hypermedia scutite de drept, creând astfel o veritabilă bancă virtuală⁶. Dacă documentele sunt supuse dreptului de autor, acesta din urmă precizează că pentru orice reutilizare comercială a operei sale, trebuie să-i cerem o autorizare. Cu toate acestea, el permite consultarea liberă și gratuită în scopuri personale. Internetul este o rețea de libertate și încredere și bibliotecarul trebuie să apere interesele publicului, oferindu-i consultarea Internetului dacă o poate face realmente.

Unele documente nu se mai găsesc decât sub formă virtuală. De exemplu, un cititor, în cadrul unei fișe de diplomă în arhitectură, dorește toate informațiile despre Jeffrey Shaw. Bibliotecarul va găsi foarte puține lucruri pe cale tradițională chiar dacă ar consulta, prin intermediul Internetului, bibliotecile din lumea întreagă. În schimb, dacă el ar utiliza un motor de cercetare, cum ar fi Altavista, ar găsi un număr mare de documente în

text cu imagini și, uneori, chiar cu sunet. Numărul acestor documente și importanța lor interzic consultarea lor doar prin lectură, întrucât cititorul ar monopoliza terminalul zile întregi. Având în vedere că aceste documente sunt scutite de drepturi, bibliotecarul va interzice oare cititorului consultarea lor, adică va interzice copierea lor pe dischete pentru a elibera aparatul pentru consultări mai rapide, permițându-i astfel cititorului să citească la domiciliu? Dacă bibliotecarul refuză acest transfer în mod legal, nu va împiedica el dreptul la informare? Având în vedere că biblioteca are rolul de a asigura accesul democratic la informare, nu ar trebui oare ca ea să prevadă accesul la informarea de tip virtual și transferul acesteia?

Numeroase biblioteci din lume oferă un număr impresionant de documente virtuale de mare calitate și scutite de drepturi.

Patrimoniu scutit de drept

Bibliotecile franceze și arhivele au puterea și dreptul de a numerota colecțiile originale proprii, scutite de drepturi și care au ajuns în domeniul public și de a oferi publicului această colecție patrimonială liber și gratuit, așa cum o fac celelalte mari biblioteci din lume. Acesta este un rezervor imens care ar cere realizarea unui plan de numerotare național în scopul servirii comunității bibliotecilor printr-o juxtapunere de planuri pe mai mulți ani. Această numerotare articulată și organizată a documentelor patrimoniale ar permite o mai bună conservare și o mai largă comunicare a acestora. Numerotarea colecțiilor patrimoniale ar reprezenta o veritabilă democratizare a accesului la documentele patrimoniale.

O prioritate în ceea ce privește aceste documente patrimoniale este numerotarea articulată și organizată a periodicelor vechi și moderne, în absența unui editor sau în acord cu acesta, în scopul ocrotirii, conservării și comunicării, pentru o mai bună administrare a periodicelor pe plan național. Aceasta ar permite o adevărată ocrotire a periodicelor și comunicarea lor imediată, problemele de stocare a informației trecând de la o administrare a spațiului la o administrare a memoriei. Recunoașterea optică a caracterelor ar permite utilizarea softurilor de cercetare performantă pe textele integrale numerotate fără a mai fi nevoie de o indexare a articolelor. Și, în sfârșit, repartizarea națională a responsabilităților de conservare ar fi clar afișată. Bibliotecile ar câștiga prin eliberarea unor spații largi de stocare,

problemă de supraviețuire pentru anumite instituții vechi, o mai bună afectare a personalului (un câștig pentru întreținerea colecțiilor, administrație, comunicare, aranjare) care ar putea să se ocupe de primirea cititorilor și servirea acestora.

Cu toate acestea, nu este suficient ca bibliotecile să se mulțumească cu numerotarea fondurilor lor patrimoniale. În lume, bibliotecile se sprijină pe a face uz de legislația proprie privind dreptul de autor pentru a numerota documentele actuale, un bun obicei autorizat și democratic care lipsește în Franța (Italia, Germania, Marea Britanie, America de Nord).

Utilizare corectă, bibliotecii și învățământ

Bibliotecile, organismele de documentare și instituțiile de învățământ franceze se lovesc, deci, de o problemă crucială în raport cu bibliotecile și instituțiile de învățământ din întreaga lume. Este vorba despre absența în Franța a utilizării corecte, care permite oricărui organism, care oferă un acces liber și gratuit la informare, reproducerea și deci, numerotarea documentelor supuse încă dreptului de autor, pentru un acces democratic, liber și gratuit la această informație sau din rațiuni de utilizare privată, de cultură, învățământ sau conservare. Biblioteca Națională din Franța și Institutul Național de informare științifică și tehnică (INIST) au luptat mult cu editorii francezi sau europeni pentru a rezolva această problemă. Jean Martin, avocat și profesor la Universitatea Paris-Dauphine îi apostrofează pe bibliotecari și documentariști cu privire la "Drepturile legate de furnizarea documentelor electronice": "Trebuie ca în acest spațiu nou să cuceriți și să legiferați noi drepturi. Încetați, deci, menținerea de ateliere modeste de reproducere pentru a deveni agenți inteligenți ai rețelelor de acces la cunoaștere și cultură"⁷. Informarea bibliografică din bibliotecă nu se mai poate lipsi, pentru informarea editorului, de acest instrument extraordinar care este Internetul.

Construim mereu ceva plecând de la cunoașterea a ceea ce există. Acest lucru este cu atât mai adevărat în pedagogie, unde putem ilustra un curs cu un extras documentar, fotografii, desene pe care nu le-am scris sau publicat noi înșine. În Franța, cadrele didactice transgresează în mod constant legislația privind dreptul de autor. Profesorii din universități, care recuperează documente pentru a-și ține cursurile (pe Internet sau din altă parte), contravin dreptului de autor în

condițiile în care, din rațiuni pedagogice, ei nu pot proceda altfel. Într-adevăr, în timp ce țările anglosaxone au vegheat asupra accesului liber și gratuit la informare cu titlu privat dar și din cauze legate de învățământ și cercetare, dreptul nostru ignoră complet realitatea acestei probleme. Ce se va întâmpla când instruirea va dura toată viața? Doar o legislație uniformă privind dreptul de autor pentru toate țările, care va răspunde recomandărilor UNESCO și IFLA, va permite rezolvarea acestei probleme de primă importanță, de care depinde poate supraviețuirea limbii franceze. Pentru aceasta, trebuie ca bibliotecile din lumea întreagă să se unească într-o ligă pentru a crea un grup de presiune puternic, dinamic și democratic.

Va apărea o lege care să vină în ajutorul democrației?

Drepturile la informare, documentare, învățământ și educație sunt recunoscute la nivel internațional. Majoritatea țărilor admit că aceste drepturi trebuie să găsească "un echilibru just" cu dreptul de autor. Aceste drepturi democratice sunt negate în Franța din cauza unei abordări a dreptului de autor doar de tip comercial. Pe de altă parte, în Franța, nici o lege privind bibliotecile nu afirmă accesul la informare și documentare egal, liber și gratuit pentru toți în bibliotecile publice, municipale, de învățământ, universitare și specializate. Consiliul superior al bibliotecilor a publicat pe 7 noiembrie 1991 o cartă a bibliotecilor în care sunt introduse principiile funcționării democratice a bibliotecilor, dreptul de acces la cultură și educație în bibliotecile publice și împărțirea responsabilităților între stat și colectivități.

Asociațiile profesionale pentru informare și documentare, cum ar fi Asociația documentariștilor și bibliotecarilor specializați (ADBS), apără "libera circulație a informației" (manifest din 15 iunie 1996). Asociația Bibliotecarilor Francezi (ABF), la rândul său, luptă pentru existența unei legi pentru bibliotecile din Franța pentru a proteja drepturile și libertățile publicului. Se pare că actualul ministru al Culturii este favorabil unei legi privind bibliotecile⁸.

Între Scylla și Carybda: vor fi excluse bibliotecile de învățământ din legea privind bibliotecile?

Bibliotecile trebuie în mod inevitabil să funcționeze în rețea pentru a fi mai eficiente și mai raționale, nu numai pe plan regional dar și pe plan național și internațional (exemplul oferit de

Besançon, Lille-Valenciennes). Din păcate, în Franța există prea des rupturi între bibliotecile municipale, universitare, specializate și arhive. Se pare că bibliotecarii, arhivarii și documentariștii nu luptă pentru aceeași cauză, "dreptul la accesul la informație și documentare", în timp ce acești profesioniști formează o profesiune coerentă în alte țări. Riscul este mare când vedem cum Educația națională, Învățământul superior și Cercetarea și mai ales Direcția de informare științifică și noi tehnologii sunt excluse din viitoarea lege a bibliotecilor, în timp ce bibliotecile universitare sunt, prin definiție, biblioteci publice. Nu ar fi rațional ca bibliotecile universitare să fie îndepărtate de la misiunile de întreținere și de punere în valoare a fondurilor patrimoniale din care ele posedă o parte deloc de neglijat. Misiunile lor pedagogice și științifice nu mai trebuie demonstrate; ele trebuie să fie în acest sens într-o legătură strânsă cu bibliotecile publice municipale. În sfârșit, ar fi grav ca bibliotecile universitare și specializate să nu ofere un acces egal la informare și documentare, oricare ar fi suportul, în mod liber și gratuit pentru toți cetățenii și într-un mod complementar bibliotecilor municipale.

Drepturile omului (câteva definiții)

după Patrice Meyer-Bish, *Le Corps des droits de l'homme, l'indivisibilité comme principe d'interprétation et de mise en oeuvre des droits de l'homme*, Fribourg, Éd. Universitaires, Collection interdisciplinaire: série "Documents", vol. XXI, 1992.

- Dreptul la dezvoltare: dreptul personalității, al colectivităților, al popoarelor și al națiunilor la libertate, egalitate privind informarea și comunicarea este definit prin noua ordine a informării. UNESCO înglobează mediatizarea informației pe cale electronică. Accesul la informație este condiția oricărei democrații la orice nivel s-ar afla aceasta.
- Dreptul la proprietate al individului, drept de ordin universal: "patrimoniu comun al umanității": țările cu tehnologiile cele mai avansate nu vor putea decât să împartă aceste tehnologii cu lumea întreagă (de exemplu, spațiile de comunicare).
- Dreptul de autor ca atare "subiect al cunoașterii" în cadrul respectului față de inteligența

fiecărei modalități de luptă. Un autor este un subiect de drept dar și un subiect al științei, este cineva care poate înțelege și crea exercițiul propriului său drept, cel care știe să recunoască autoritatea reală sau demnitatea umană. Este, deci, un subiect, o sursă de drept, capabilă să conceapă și să exerseze drepturile și obligațiile sale în mod original.

- Drepturile culturale: dreptul la educație inițială și la formare profesională, la identitate culturală, dreptul la participare culturală: în beneficiul culturilor (știință, tehnică, artă, comunicare); la proprietatea intelectuală (protecția libertății de a crea); la libertățile indispensabile cercetării.

- Drepturile macro-politice în formare: drepturi care aduc o lărgire a înțelegerii, adică o supra-determinare a ansamblului de drepturi definit anterior: dreptul la dezvoltare, dreptul la un mediu înconjurător ecologic echilibrat, dreptul la pace, dreptul la informare și comunicare, dreptul de proprietate asupra patrimoniului comun al umanității.

Note:

1. *Code de la propriété intellectuelle: code annoté sous la dir. d'Yves Marcellin et coll.* Paris, Cedat, 1995.
2. *Les droits d'auteur: le statut de l'audiovisuel scientifique de A à Z.* CNRS audiovisuel: MIST, CNRS (1, place A.-Briand, 92195 Meudon cedex), 1995.
3. Anne Dujol, "Revue scientifique médicales et droit d'auteur", in BBF, t. 41, n° 1, 1996, p. 75-82.
4. BBF, t. 41, n° 1, 1996.
5. Pierre Levy, *Qu'est-ce que le virtuel?*, Paris, Éd. La Découverte, 1996 (Sciences et société).
6. Autorul acestui articol nerenumerat a autorizat accesul la articolele profesionale pe care le-a scris scutite de drepturi pe Internet.
7. "Les droits liés à la fourniture électronique de documents", Journée d'étude organisée par l'ABF, 24 février 1995, BNF, par Dominique Lahary in *Bulletin d'information de l'ABF*, n° 168, 3e trimestre 1995, p. 76-84.
8. *Livres de France*, n° 192, janvier 1997.

Text preluat din *Buletinul informativ al Asociației Bibliotecarilor Francezi*, nr. 174, trim. I, 1997, pg. 97-102
Traducere de Aliona Vesei

Accesul la documentele numerizate din biblioteci

Françoise DANSET

Responsabilă cu relațiile internaționale ale ABF

Noile moduri de transmitere și utilizare a documentului, care permit numerotarea lor tulbură peisajul documentării. Ne îndreptăm spre perceperea venitului nu prin intermediul vânzării unui document ci prin utilizarea sa.

Orice act legat de transmitere și de vizualizare sub diferite forme ar fi asimilat unui act de copiere, deci supus unor drepturi.

Cel de-al doilea tratat al Convenției de la Berna, semnat la Geneva în decembrie 1996, recunoaște faptul că trebuie asigurat un echilibru între proprietatea intelectuală și dreptul tuturor la informare.

Se reafirmă că protecția dreptului de autor se extinde asupra tuturor modalităților de expresie a operei și că legislația națională poate să prevadă excepții privind aplicarea directă a dreptului de autor, în principal pentru biblioteci.

Pe de altă parte, Comisia Europeană pregătește o directivă referitoare la societatea informațională, care în forma sa actuală asimilează fără ambiguitate orice act de transmitere sau simplă vizualizare a unui document electronic cu un act copiat, deci supus unei percepții de drepturi. Directiva arată că nu vor exista excepții de la acest drept în cazul bibliotecilor, sub acuzație de împiedicare a dezvoltării exploatarei comerciale a operelor. O poziție mai dură decât aceea din cel de-al doilea tratat al Convenției de la Berna.

Aceasta ar obliga toate bibliotecile care utilizează acest gen de document să stabilească contracte de licență cu diferiții furnizori și să verse drepturi de utilizare.

Întrebarea care se pune astăzi este aceea a costului administrativ și financiar pe care-l va introduce un atare sistem. Dacă acesta ar deveni exorbitant, tot mai multe documente nu-și vor mai găsi locul în biblioteci.

Trebuie spus, de asemenea, că această directivă readuce problema rolului și misiunilor bibliotecilor și că ea riscă să repună în cauză dreptul de acces la informație al tuturor, lucru reafirmat recent în tratatul Convenției de la Berna.

Vorbind despre EBLIDA

O întâlnire importantă i-a reunit pe 23 ianuarie anul trecut la ABF pe președinții asociațiilor profesionale și pe reprezentanții celor

mai importante instituții: Biblioteca Națională din Franța, INIST, Biblioteca publică de informare, mediateca Cetății Științei și Industriei, cât și pe directorul Consiliului Superior al bibliotecilor, în jurul Emmanuellei Giavarra, reprezentanta EBLIDA.

Creată în 1992, EBLIDA – Federația asociațiilor europene, dintre care ABF a fost unul dintre membrii fondatori – s-a preocupat de atunci, în mod activ, de apărarea intereselor bibliotecilor față de realizarea directivelor europene din ce în ce mai restrictive.

Tema acestei reuniuni a fost următoarea:

- ce atitudine trebuie adoptată față de intenția clar afișată a editorilor de a restrânge rolul bibliotecilor în utilizarea datelor electronice sau de a le fixa taxe financiare foarte dure?
- cum trebuie procedat pentru a fi recunoscut dreptul tuturor de a avea acces la informație în condițiile în care deputații europeni se pregătesc să voteze o directivă care asimilează orice consultare a unui document electronic cu o copie supusă vârsării de drepturi și refuză introducerea unei excepții privind vârsarea acestor drepturi în cazul bibliotecilor?

O trecere în revistă a reprezentanților instituțiilor a permis o concluzionare în ceea ce privește practicile: care sunt, în prezent, drepturile vârsate pentru utilizarea documentelor electronice?

- Aproximativ 20 % din bugetul de achiziție a documentelor audiovizuale la BPI și la mediateca din La Villette, cu un aport administrativ important legat de identificarea celor ce au drepturi și de stabilirea de contracte.
- Restricțiile de negociere cu fiecare din cei 4000 editori în domeniul informării științifice și tehnice pe care le difuzează INIST sub formă de copie pe hârtie, difuzarea electronică fiindu-i interzisă.
- La BNF, convențiile privind consultarea documentelor audiovizuale și o convenție globală de redevență cu SNE pentru consultarea la fața locului a documentelor numerotate.
- S-a observat că nici una dintre instituții nu practică consultarea sau difuzarea la distanță, de care se tem atât editorii.

Toate asociațiile profesionale arată că au conștientizat această problemă și că sunt gata să treacă la informarea administrațiilor tutelare și a aleșilor europeni și naționali privind ceea ce Consiliul Superior al bibliotecilor numește un adevărat subiect social care atinge aspectul juridico-economic al activității bibliotecilor.

După ce s-au tras concluzii referitoare la lucrările realizate de EBLIDA pentru a-i sensibiliza pe profesioniști și a le reaminti instanțelor europene și internaționale rolul și misiunile bibliotecilor, Emmanuella Giavarra, care a participat la 42 reuniuni de informare atât în Europa cât și în Statele Unite, îi îndeamnă pe bibliotecarii francezi să facă presiuni asupra deputaților pentru a împiedica votarea directivei privind societatea informațională.

Cel de-al doilea tratat al Convenției de la Berna, adoptat la Geneva în decembrie 1996, a stabilit că este imperativ să se recunoască echilibrul dintre dreptul utilizatorilor și dreptul autorilor și al producătorilor de informații. Tratatul preconiza să fie recunoscute excepții de vărsare de drepturi în cazul bibliotecilor.

Viitoarea directivă refuză dinainte orice excepție.

În direcția restabilirii acestei clauze trebuie să acționeze de urgență colectivitatea de profesioniști.

Marco Marandola, jurist pe lângă colegii noștri italieni, ne dă câteva exemple de lobby-uri reușite: în Italia, pentru dreptul de copiere privată și pentru scutirea dreptului de împrumut în biblioteci, în Grecia, pentru modificarea legii privind copyright-ul, în Germania și Țările de Jos, odată cu constituirea unui consorțiu al bibliotecilor universitare, pentru negocierea colectivă a contractelor de licență pentru utilizarea documentelor electronice.

Ca prim pas către realizarea unui lobbying la nivel național, ca rezultat al reuniunii, participanții se constituie în grupe de lucru, având ca obiectiv definirea unei poziții comune a instituțiilor și a asociațiilor profesionale privind tema dreptului tuturor de acces la informație, inclusiv sub forma sa electronică, și a strategiei de conștientizare a aleșilor țării și aleșilor europeni înainte de votarea directivei de către Parlamentul european.

Poziția ECUP din septembrie 1997

Pentru o societate de informațională echilibrată

În prezent, legislatorii fiecărui Stat sunt pe punctul de a-și adopta propria reglementare

privind dreptul de autor (copyright) pentru ca titularii drepturilor să fie protejați în mod adecvat în ceea ce privește utilizarea electronică a operelor lor. În plus, Comisia Europeană a adoptat recent o propunere de directivă privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe) în societatea informațională. Acest proiect de directivă este în discuție, în acest moment, chiar la Consiliul de miniștri al Uniunii Europene și la Parlamentul european.

Bibliotecile, arhivele și muzeele sunt conștiente de faptul că într-un mediu numeric, titularii drepturilor de autor trebuie protejați într-un mod adecvat. Cu toate acestea, o nouă legislație trebuie să prevadă, de asemenea, accesul la informații la un preț abordabil. Din păcate, tendința este de a lăsa viitorul accesului la informație în mâinile mecanismului de licență care va stabili propriile reguli. În condițiile în care informațiile pot face obiectul unui monopol, cetățenii, bibliotecile, arhivele și muzeele s-ar putea găsi într-o situație în care ar fi incapabile să negocieze.

Dreptul de autor face parte din democrație. Trebuie ca societatea să mențină un echilibru între drepturile autorilor și interesele publicului mai ales în domeniul educației, cercetării și accesului la informații. Acest lucru a fost indicat în Convenția de la Berna din 1886 și această nevoie a fost din nou recunoscută de 157 de state în preambulul tratatului privind dreptul de autor al OMPI, recent adoptat.

Bibliotecile, arhivele și muzeele ar dori ca legislatorii să facă tot ce este nevoie ca o societate informațională în care nu am putea nimic consulta, citi, utiliza sau copia fără permisiune sau o plată suplimentară, să nu devină o realitate. Cetățenii, bibliotecile, arhivele și muzeele au nevoie ca guvernul să le protejeze accesul și utilizarea informațiilor numerice cu măsuri obligatorii. Această nevoie nu a fost niciodată atât de presantă ca astăzi.

Un nivel suficient de acces și o utilizare abordabilă a informațiilor protejate de dreptul de autor într-un spațiu numeric ar putea fi ocrotite dacă legislatorul ar lua dispoziții imperativ necesare pentru a garanta că următoarele practici echitabile vor beneficia de scutiri:

- vizualizarea, consultarea și duplicarea informațiilor numerice pentru utilizări private și pedagogice și pentru cercetarea în biblioteci, arhive și muzee;
- realizarea unei copii numerice pentru arhivare și păstrare de către biblioteci, arhive și muzee;

- duplicarea pe hârtie a unui număr limitat de pagini din lucrările numerice de către biblioteci, arhive și muzee pentru utilizatorii lor;
- realizarea unei copii pe suport de înregistrare audio, vizuală sau audiovizuală de către particulari pentru uzul lor personal și în scopuri necomerciale.

Aceste dispoziții n-ar trebui să se aplice doar bibliotecilor publice ci și tuturor bibliotecilor, arhivelor și muzeelor.

Pe de altă parte, legislatorii au trebui să procedeze în așa fel încât copiile temporare realizate pe parcursul operațiunilor tehnice să fie scutite de dreptul de autor.

În plus, directiva Uniunii Europene privind protecția juridică a bazelor de date interpretează într-o manieră prea strictă excepția de la dreptul de autor în vigoare în ceea ce privește duplicarea în scop pedagogic și pentru cercetare. Într-un spațiu numeric, această excepție se aplică doar duplicării în scopul ilustrării pentru învățământ și cercetare științifică. Bibliotecile, arhivele și muzeele doresc ca legislatorii fiecărui Stat să interpreteze această legislație într-o altă manieră, pentru a îngloba un avantaj mai larg de obiective pedagogice și de cercetare. Această ocazie le-a fost dată potrivit articolului 6 (2)(d) din această directivă referitoare la bazele de date.

În noul proiect de directivă privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor cu drepturile conexe din societatea informațională, vizualizarea unei lucrări pe ecran este protejată de dreptul relativ la comunicarea către public. Acest drept a fost adoptat de tratatul privind dreptul de autor al OMPI pe parcursul Conferinței diplomatice a OMPI din decembrie 1996.

Anumiți titulari de drept au sugerat ca vizualizarea pe ecran să fie considerată ca un împrumut și că ar trebui aplicate dispozițiile privind dreptul la împrumut.

Bibliotecile, arhivele și muzeele estimează că vizualizarea pe ecran nu este un împrumut. Dreptul de împrumut, ca și dreptul de distribuire, trebuie aplicat doar copiilor tangibile. Dreptul în ceea ce privește comunicarea către public ar putea fi reținut cu condiția ca legislatorii să permită excepții adecvate, având în vedere că acest drept va fi piatra de temelie a accesului la informațiile numerice.

În tratatul referitor la dreptul de autor al OMPI din 1996 și în noul proiect al directivei privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului

de autor cu drepturile conexe în societatea de informațională, există dispozitive privind protecția legală a sistemelor de gestiune a drepturilor și ECMS (Electronic Copyright Management System).

Bibliotecile, arhivele și muzeele sunt preocupate de impactul pe care îl vor putea avea sistemele de gestiune electronică a drepturilor de autor asupra excepțiilor la dreptul de autor și la drepturile conexe. Ocolirea măsurilor tehnice trebuie permisă pentru activitățile autorizate de către titularii de drepturi sau de legislație. În plus, viața privată a cetățenilor trebuie protejată.

Bibliotecile, arhivele și muzeele îi îndeamnă pe legislatorii fiecărui Stat să se asigure că noile inițiative privind drepturile de autor sunt echilibrate astfel încât cetățenii să poată beneficia din plin de societatea informațională și valorile democratice să fie ocrotite. Bibliotecile, arhivele și muzeele estimează că cetățenii au dreptul să se aștepte ca vizualizarea și consultarea informațiilor electronice în bibliotecile, arhivele și muzeele lor să poată fi efectuate la fel de liber ca și citirea unei cărți.

Ce este ECUP?

ECUP, sigla pentru European Copyright User Platform, este o acțiune de ansamblu pentru un program de apărare a utilizatorilor europeni de problemele legate de copyright.

Programul ECUP a fost definit de către EBLIDA, Biroul European al asociațiilor bibliotecarilor, la cererea Comisiei europene DG XIII, în fața dificultăților întâlnite la realizarea proiectului de program *Bibliothèques*, legate de drepturi.

Programul ECUP este subvenționat de către DG XIII începând cu anul 1994. El este condus de Emmanuella Giavarra.

Obiectivele sale sunt următoarele:

- realizarea unei informări cât mai largi a profesioniștilor: aproape 40 de reuniuni de informare au fost organizate în diferitele țări ale Comunității Europene (cf. reuniunile propuse de ABF pe 24/02/1995 la Paris și pe 30/05/1997 la Bordeaux);
- organizarea unor dezbateri între diferiți profesioniști care reprezintă pe cei ce au drepturi și pe utilizatori în cadrul unui grup de lucru cuprinzând editori, societăți de colectare a drepturilor și bibliotecari. În acest grup de lucru, corespondenta franceză este Isabelle Broutard de la INIST;
- reprezentarea bibliotecilor la negocierile cu instanțele apropiate.

Având alături alți reprezentanți ai bibliotecilor (IFLA și delegațiile asociațiilor, în special norvegiene și americane), pledând cu ocazia revizuirii Convenției de la Berna din decembrie 1996 pentru un echilibru just între dreptul la proprietatea intelectuală și dreptul la informare, EBLIDA și ECUP militează astăzi pentru o modificare a proiectului de directivă europeană

privind Societatea Informațională.

În etapa actuală a proiectului, această directivă asimilează o consultare pe ecran a unei copii supuse drepturilor de autor și nu recunoaște nici o excepție privind vărsarea acestor drepturi.

Aceasta nu ar exclude penalizarea serioasă a activității bibliotecilor.

Recomandări ECUP pentru utilizarea documentelor electronice produse de editor

Utilizatorii	Biblioteca națională	Biblioteca universitară și școlară	Biblioteca publică	Alte biblioteci și centre de documentare
Activități interne ale bibliotecii	Autorizat: - stocare electronică permanentă - indexare - o copie de arhivă	Autorizat: - stocare electronică permanentă - indexare - o copie de arhivă	Autorizat: - stocare electronică permanentă - indexare - o copie de arhivă	Autorizat: - stocare electronică permanentă - indexare - o copie de arhivă
Utilizatorii înscrși la bibliotecă: - servicii accesibile la fața locului	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie
Utilizatori neînscrși la bibliotecă: - servicii accesibile la fața locului			Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini pe hârtie	
Utilizatorii înscrși la bibliotecă: - servicii accesibile la distanță	Autorizat: - consultarea unei pagini Cu licență: - consultarea textului integral - copie sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electronică contra cost	Autorizat: - consultarea unei pagini Cu licență: - consultarea textului integral - copie sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electronică contra cost	Autorizat: - consultarea unei pagini Cu licență: - consultarea textului integral - copie sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electronică contra cost	Autorizat: - consultarea unei pagini Cu licență: - consultarea textului integral - copie sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electronică contra cost
Utilizatori neînscrși la bibliotecă: consultare la distanță	fără acces	fără acces	fără acces	fără acces
Grupe specifice de utilizatori: Servicii accesibile la fața locului sau la distanță		Cu licență: - consultarea textului integral - copie sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electronică contra cost		Cu licență: - consultarea textului integral - copie sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electronică contra cost

**Recomandări ECUP pentru utilizarea documentelor
electronice produse de editor**

Utilizatorii	Biblioteca națională	Biblioteca universitară și școlară	Biblioteca publică	Alte biblioteci și centre de documentare
Activități interne ale bibliotecii	Autorizat: - numerotare - stocare electronică permanentă - indexare - o copie pentru arhivă	Autorizat: - numerotare - stocare electronică permanentă - indexare - o copie pentru arhivă	Autorizat: - numerotare - stocare electronică permanentă - indexare - o copie pentru arhivă	Autorizat: - numerotare - stocare electronică permanentă - indexare - o copie pentru arhivă
Utilizatori înscrși la bibliotecă: servicii accesibile la fața locului	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie
Utilizatori neînscrși la bibliotecă: servicii accesibile la fața locului			Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pag. pe hârtie	
Utilizatori înscrși la bibliotecă: servicii accesibile la distanță	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electro- nică contra cost	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electro- nică contra cost	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie	Autorizat: - consultarea textului integral - copierea unui număr restrâns de pagini sub formă electronică sau pe hârtie - transmiterea electronică contra cost
Utilizatorii neînscrși la bibliotecă: servicii accesibile la distanță	fără acces	fără acces	fără acces	fără acces
Grupuri specifice: servicii accesibile la fața locului și la distanță		Autorizat: - consultarea textului integral - copie electronică sau pe hârtie - transmiterea electro- nică a documentului		Autorizat: - consultarea textului integral - copie electronică sau pe hârtie - transmiterea electro- nică

Text preluat din *Buletinul informativ al Asociației Bibliotecarilor Francezi*, nr. 178, trim.I, 1998, p.58-61

Traducere Aliona Vesei

Calendarul evenimentelor culturale - aprilie 1999 -

♦ aprilie 1949. 50 de ani de la înființarea **Societății Științelor Medicale din România**, transformată la data 13 aprilie 1962 în Uniunea Societăților de Științe Medicale

♦ 1 aprilie 1869. 130 de ani de la întemeierea, la București, a **cercului literar** cu preocupări folclorice **Oriental**

♦ 1 aprilie 1924. 75 de ani de la nașterea pictorului **Ion Brăduț Covaliu** (1.04.1924 - 1991)

♦ 2 aprilie. **Ziua Internațională a Cărții pentru**

Copii (instituită din anul 1967)

♦ 2 aprilie 1839. 160 de ani de la apariția, la Iași, a revistei **Foaie sâtească a Principatului Moldovei**, care a apărut până la data de 24.06.1851

♦ 2 aprilie 1904. 95 de ani de la moartea Doamnei **Elena Cuza** (17.06.1825 - 2.04.1904)

♦ 2 aprilie 1939. 60 de ani de la apariția, la București, a revistei săptămânale **România Literară**, care și-a încheiat activitatea la data de 12.05.1940

♦ 2 aprilie 1954. 45 de ani de la moartea istoricului

literar **Olimpiu Boitoș** (2.04.1903 - 2.04.1954)

- ◆ 3 aprilie 1849. 150 de ani de la moartea poetului polonez **Juliusz Slowacki** (1809 - 3.04.1849)
- ◆ 3 aprilie 1889. 110 de ani de la nașterea violonistului și compozitorului **Grigoraș Dinicu** (3.04.1889 - 28.03.1949)
- ◆ 3 aprilie 1914. 85 de ani de la nașterea scriitorului **Florin Tornea** (3.04.1914 - 9.08.1989)
- ◆ 4 aprilie 1774. 225 de ani de la moartea scriitorului englez **Oliver Goldsmith** (10.11.1730 - 4.04.1774)
- ◆ 4 aprilie 1894. 105 de ani de la nașterea scriitorului și gazetarului **Isac Ludo** (4.04.1894 - 25.03.1973)
- ◆ 5 aprilie 1884. 115 de ani de la nașterea lui **Ion Inculeț**, om politic, președinte al Sfatului Țării, membru al Academiei Române (5.04.1884 - 1940)
- ◆ 5 aprilie 1894. 105 de ani de la apariția, la București, a ziarului **Lumina**
- ◆ 5 aprilie 1929. 70 de ani de la premiera piesei **Meșterul Manole**, dramă de Lucian Blaga
- ◆ 5 aprilie 1979. 20 de ani de la moartea istoricului literar, criticului și esteticianului **Alexandru Dima**, membru corespondent al Academiei Române din 1963 (17.10.1905 - 5.04.1979)
- ◆ 6 aprilie 1984. 15 de ani de la moartea poetului **Virgil Carianopol** (29.03.1908 - 6.04.1984)
- ◆ 8 aprilie 1829. 170 de ani de la apariția revistei **Curierul românesc**
- ◆ 8 aprilie 1839. 160 de ani de la nașterea lui **Carol I de Hohenzollern Sigmaringen**, primul rege al României (8.04.1839 - 27.09.1914)
- ◆ 8 aprilie 1899. 100 de ani de la nașterea pictorului **Adam Bălțatu** (8.04.1899 - 1981)
- ◆ 8 aprilie 1929. 70 de ani de la nașterea istoricului literar **Virgiliu Ene**
- ◆ 8 aprilie 1929. 70 de ani de la nașterea scriitorului **Liviu Leonte**
- ◆ 8 aprilie 1949. 50 de ani de la moartea compozitorului austriac **Richard Strauss** (11.06.1864 - 8.04.1949)
- ◆ 9 aprilie 1894. 105 de ani de la nașterea lui **Camil Petrescu** (9.04.1894 - 14.05.1957)
- ◆ 9 aprilie 1924. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Francisc Munteanu**
- ◆ 9 aprilie 1964. 35 de ani de la moartea poetului **Mihu Dragomir** (24.04.1919 - 9.04.1964)
- ◆ 10 aprilie 1914. 85 de ani de la nașterea pictoriței **Lucia Piso** (10.04.1914 - 3.02.1972)
- ◆ 10 aprilie 1944. 55 de ani de la moartea actorului de revistă și compozitorului **Vasile Vasilache** (26.10.1907 - 10.04.1944)
- ◆ 11 aprilie 1744. 255 de ani de la moartea lui **Antioh Cantemir** (10.09.1709 - 11.04.1744)

- ◆ 11 aprilie 1854. 145 de ani de la nașterea poetului **Ioan S. Nenițescu** (11.04.1854 - 23.02.1901)
- ◆ 11 aprilie 1899. 100 de ani de la moartea omului politic **Lascăr Catargiu** (13.11.1823 - 11.04.1899)
- ◆ 11 aprilie 1919. 80 de ani de la constituirea, la Geneva, a **Organizației Internaționale a Muncii (OIM)**, ca instituție autonomă pe lângă Liga Națiunilor Unite, România fiind membru fondator
- ◆ 11 aprilie 1924. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Florian Grecea**
- ◆ 11 aprilie 1944. 55 de ani de la moartea lui **Ion Minulescu** (6.01.1881 - 11.04.1944)
- ◆ 12 aprilie 1899. 100 de ani de la nașterea scriitorului și publicistului **Tudor Teodorescu Braniște** (12.04.1899 - 23.03.1969)
- ◆ 12 aprilie 1914. 85 de ani de la nașterea scenografei și arhitectei decoratoare **Elena Pătrășcanu-Veachis**
- ◆ 12 aprilie 1944. 55 de ani de la nașterea poetului **Gheorghe Anca**
- ◆ 12 aprilie 1944. 55 de ani de la nașterea pictorului **Valentin Timofte**
- ◆ 12 aprilie 1949. 50 de ani de la nașterea actorului **Florin Zamfirescu**
- ◆ 13 aprilie 1869. 130 de ani de la nașterea istoricului literar **Pompiliu Eliade** (13.04.1869 - 24.05.1914)
- ◆ 13 aprilie 1889. 110 de ani de la nașterea criticului literar **Ion Trivale** (13.04.1889 - 11.11.1916)
- ◆ 13 aprilie 1934. 65 de ani de la moartea scriitoarei **Constanța Hodoș** (12.10.1860 - 13.04.1934)
- ◆ 14 aprilie 1759. 240 de ani de la moartea compozitorului **Georg Friedrich Händel** (23.02.1685 - 14.04.1759)
- ◆ 14 aprilie 1884. 115 de ani de la apariția, la Sibiu, a publicației politice și culturale **Tribuna**
- ◆ 14 aprilie 1919. 80 de ani de la nașterea pictorului **Eugen Popa**
- ◆ 14 aprilie 1924. 75 de ani de la nașterea istoricului literar **George Munteanu**
- ◆ 14 aprilie 1929. 70 de ani de la nașterea scriitorului **Octav Pancu-Iași** (14.04.1929 - 17.04.1975)
- ◆ 15 aprilie 1899. 100 de ani de la apariția, la Botoșani, a revistei bilunare **Cugetarea**
- ◆ 15 aprilie 1924. 75 de ani de la moartea compozitorului **Eduard Caudella** (22.05.1841 - 15.04.1924)
- ◆ 15 aprilie 1929. 70 de ani de la nașterea scriitorului **Sándor Huszár**
- ◆ 15 aprilie 1934. 65 de ani de la nașterea doctorului **Ion Vianu**
- ◆ 15 aprilie 1949. 50 de ani de la înființarea

Filarmonicii de Stat "Gheorghe Dima" din Brașov

- ♦ 15 aprilie 1949. 50 de ani de la premiera, la Teatrul Național din București, a piesei **Bălcescu** de Camil Petrescu
- ♦ 15 aprilie 1964. 35 de ani de la premiera, la București, a piesei **Moartea unui artist** de Horia Lovinescu
- ♦ 16 aprilie 1844. 155 de ani de la nașterea lui **Anatole France** (16.04.1844 - 12.10.1924)
- ♦ 16 aprilie 1879. 120 de ani de la nașterea lui **Gala Galaction** (16.04.1879 - 08.03.1961)
- ♦ 16 aprilie 1889. 110 de ani de la nașterea lui **Charlie Chaplin** (16.04.1889 - 1977)
- ♦ 16 aprilie 1934. 65 de ani de la nașterea graficianei **Stela Crețu**
- ♦ 16 aprilie 1944. 55 de ani de la nașterea scriitorului **Istvan Oláh**
- ♦ 16 aprilie 1984. 15 de ani de la moartea scriitoarei **Georgeta Cancicov** (29.05.1899 - 16.04.1984)
- ♦ 17 aprilie 1869. 130 de ani de la nașterea scriitorului **Ioan Popovici-Bănățeanu** (17.04.1869 - 29.08.1893)
- ♦ 17 aprilie 1954. 45 de ani de la moartea lui **Lucrețiu Pătrășcanu**
- ♦ 17 aprilie 1994. 5 de ani de la moartea poetului **Mihail Crama** (1.01.1923 - 17.04.1994)
- ♦ 18 aprilie 1924. 75 de ani de la nașterea poetului **Alexandru Lungu**
- ♦ 18 aprilie 1924. 75 de ani de la nașterea compozitorului **Ion Vintilă** (18.04.1924 - 4.03.1977)
- ♦ 18 aprilie 1949. 50 de ani de la moartea lingvistului **Leonard Bloomfield** (1.04.1887 - 18.04.1949)
- ♦ 18 aprilie 1974. 25 de ani de la moartea compozitorului **Nicolae Buicliu** (6.09.1906 - 18.04.1974)
- ♦ 19 aprilie 1824. 175 de ani de la moartea lui **George Gordon Byron** (1788 - 19.04.1824)
- ♦ 19 aprilie 1854. 145 de ani de la nașterea lui **Anghel Saligny**, renumit om de știință, inginer constructor; a proiectat și executat, începând cu 1887, podul de la Cernavodă, care-i poartă numele, inaugurat la 14 septembrie 1895 (19.04.1854 - 17.06.1925)
- ♦ 19 aprilie 1919. 80 de ani de la apariția, la București, a revistei **Sburătorul**, care a apărut în perioadele: 19.04.1919 - 7.05.1921, 17.09.1921 - 22.12.1922 și martie 1926 - mai/iunie 1927
- ♦ 19 aprilie 1929. 70 de ani de la nașterea criticului

literar Ileana Vrancea

- ♦ 19 aprilie 1959. 40 de ani de la moartea poetului **László Szabédi** (7.05.1907 - 19.04.1959)
- ♦ 20 aprilie 1949. 50 de ani de la nașterea poetului **Mircea Florin Șandru**
- ♦ 21 aprilie 1699. 300 de ani de la moartea lui **Jean Racine** (21.12.1639 - 21.04.1699)
- ♦ 22 aprilie 1724. 275 de ani de la nașterea lui **Immanuel Kant** (22.04.1724 - 12.02.1804)
- ♦ 22 aprilie 1899. 100 de ani de la nașterea scriitorului rus **Vladimir Nabokov** (22.04.1899 - 2.07.1977)
- ♦ 22 aprilie 1914. 85 de ani de la nașterea filosofului **C.I. Gulian**, membru al Academiei Române
- ♦ 22 aprilie 1924. 75 de ani de la nașterea actorului **Ion Lucian**
- ♦ 23 aprilie. **Ziua Mondială a Cărții și a Dreptului de Autor** (instituită în 1995)
- ♦ 23 aprilie 1859. 140 de ani de la nașterea filologului și folcloristului **Lazăr Șăineanu** (23.04.1859 - 11.05.1934)
- ♦ 23 aprilie 1894. 105 de ani de la nașterea scriitorului **Gib I. Mihăescu** (23.04.1894 - 19.10.1935)
- ♦ 24 aprilie 1919. 80 de ani de la nașterea poetului **Mihu Dragomir** (24.04.1919 - 9.04.1964)
- ♦ 24 aprilie 1939. 60 de ani de la nașterea scriitorului **Alexei Rudeanu**
- ♦ 25 aprilie 1599. 400 de ani de la nașterea omului politic britanic **Oliver Cromwell** (25.04.1599 - 3.09.1658)
- ♦ 25 aprilie 1894. 105 de ani de la desfășurarea, la Cluj, a procesului intentat de către guvernul maghiar "memorandiștilor"
- ♦ 25 aprilie 1904. 95 de ani de la nașterea scriitorului **András Szilágyi**
- ♦ 26 aprilie 1884. 115 de ani de la apariția, la Sibiu, a cotidianului politic și literar **Tribuna**, apărut până la data de 29.04.1903
- ♦ 26 aprilie 1974. 25 de ani de la moartea scriitorului german **Paul Langfelder** (31.05.1910 - 26.04.1974)
- ♦ 26 aprilie 1994. 5 de ani de la moartea actorului **George Constantin** (3.05.1933 - 26.04.1994)
- ♦ 28 aprilie 1879. 120 de ani de la nașterea lui **Teodor Capidan**, specialist în studiul limbii și trecutului românilor din Peninsula Balcanică (28.04.1879 - 1.09.1953)
- ♦ 30 aprilie 1979. 20 de ani de la moartea lui **Pan Halippa**, poet, publicist, om politic, militant pentru unirea Basarabiei cu România (1883 - 30.04.1979)

NOTĂ: Rubrică realizată de colectivul *Serviciului Bibliografic* al
Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" – București

CONTENTS

EBLIDA DOSSIER

- Isabelle Broutard* – EBLIDA and ECUP:
Definitions..... 2
- Tuula Haavisto* – CECUP: Copyright and
libraries in Eastern and Central
Europe 9
- *** – Copyright and the Berne
Convention..... 19
- Françoise Danset* – The Revision of the
Berne Convention on artistic and
literary property 20
- *** – The European Communities
Commision 21
- *** – EBLIDA: Proposals for Council
Directives and Legislation 22
- Barbara Schleihagen* – New European
copyright developments and its
implication for libraries 24
- Anne Curt* – Copyright, economy, prices 28
- Françoise Danset* – Access to the numbered
documents in libraries 33
- The Calendar of cultural events –
April 1999 37

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4,
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25
E-mail: abidob1@fx.ro

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar general de redacție: Teofil BĂLAJ
Secretar de redacție: Iulia MACARIE
Culegere text: Irina BĂLAN
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

Cupon

ABONAMENT LA
„BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR“

Numele.....
Prenumele.....
Adresa.....
Cod..... Telefon.....

Solicit abonarea la revista „Biblioteca Bucureștilor“
pe o perioadă de luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1,
cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de
lei în contul dvs. nr. 25.110.24.00.88.642.00.08. Bank
- Coop. SMB. filiala Piața Romană, sau în valută:
cont nr. 25.110.24.00.88. - 84.00.011 pentru \$.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR DIN ȚARĂ ȘI
STRĂINĂTATE

ANUNȚ FOARTE IMPORTANT

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Municipală
București sunt singurele reprezentante din România,
în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și
EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista
noastră este unica publicație care vă oferă ultimele
noutăți din Comunitatea internațională a
bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin
mandat poștal, abonamente la revista lunară
„BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR“.

Costul unui număr este de 15.000 lei. Cheltuielile de
expediere sunt suportate de abonat la primirea
publicației. Pentru străinătate: America de Nord,
America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia
Mică (Israel, Țările Arabe) — 8 \$ per exemplar

Redacția revistei „BIBLIOTECA
BUCUREȘTILOR“ respectă opțiunile
autorilor cu privire la
normele ortografice.